

სსიპ- ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოლოგიის დეპარტამენტი

ხელნაწერის უფლებით

გიორგი დობორჯგინიძე

ბიპოლარული სისტემის მსხვერვეა და ჩრდილო ატლანტიკური ალიანსის
სამხედრო დოქტრინის რევიზია XX-XXI საუკუნის მიჯნაზე

სპეციალობა: ისტორია

ისტორიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი
დისერტაცია

ა ნ თ ა ც ი ა

ბათუმი-2024

სადისერტაციო ნაშრომის დაცვა შედგება 2024 წლის 12 ივნისს 17:00 საათზე, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ნინოშვილის ქ. №35, აუდიტორია №37.

სადისერტაციო ნაშრომის გაცნობა შესაძლებელია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკასა და ამავე უნივერსიტეტის ვებ-გვერდზე. (www.bsu.edu.ge).

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოლოგიის დეპარტამენტში.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

ირაკლი გორგილაძე-ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

უცხოელი შემფასებელი:

იაკობ ბორნიო - ვროცლავის უნივერსიტეტის პროფესორი (პოლონეთი)
დირექტორის მოადგილე საერთაშორისო ურთიერთობებში
ევროპული კვლევების ინსტიტუტი
სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი.

შემფასებლები:

მაია მანჩხაშვილი- პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორი, წმ. ანდრიას ქართული უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი და საერთაშორისო ურთიერთობების საბაკალავრო პროგრამის ხელმძღვანელი

მადონა გოგიტიძე - ისტორიის აკადემიური დოქტორი

ლაშა ბაჟუნაიშვილი - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი :

მაია კიკვაძე - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

შესავალი

თემის აქტუალობა

„ცივი ომის“ დასრულების შემდგომ პერიოდში მსოფლიო პოლიტიკაში განვითარებულმა მოვლენებმა კარდინალურად შეცვალა აქამდე არსებული ძალთა ბალანსი. მსოფლიოს წამყვან სახელმწიფოთა როგორც პოლიტიკური, ასევე ეკონომიკური ძლიერების ზრდის პარალელურად აქტიურად მიმდინარეობდა პოლიტიკურ ძალთა ახალი გადანაწილება. აღსანიშნავია, რომ მსოფლიოში არსებული ვითარების გათვალისწინებით, სხვადასხვა რეგიონებში აქტიურად ვითარდება ქვეყნებს შორის პოლიტიკური, სამხედრო, ეკონომიკური და კულტურული ინტეგრაცია.

XX საუკუნის 40-იანი წლების მიწურულს ევროპის კონტინენტზე მშვიდობის შენარჩუნებისათვის, მნიშვნელოვნად უნდა შეფასდეს აშშ-ს როლი და პოზიცია, რომელიც ე.წ. შეკავების დოქტრინის სახელითაა ცნობილი, აშშ-ს პრეზიდენტის ჰარი ტრუმენის დოქტრინა, რომლის მთავარი არსი ორ დიდ იდეოლოგიას შორის კრიტიკულ შეუთანხმებლობაში მდგომარეობდა. ეს დოქტრინა აშშ-ს სახელმწიფო მდივანმა ჯორჯ მარშალმა განახორციელა, მისი გეგმა „მარშალის გეგმის“ სახელითაა ცნობილი. 1948 წლის 2 აპრილს აშშ-ს კონგრესმა მიიღო კანონი „ევროპის აღორძინების“ შესახებ, რომლის მთავარი მიზანი ეკონომიკურ დონეზე კომუნიზმის შეკავება გახლდათ. „მარშალის გეგმის“ შედეგად 16-მა ევროპულმა სახელმწიფომ აშშ-სგან 17 მილიარდი დოლარის დახმარება მიიღო.

1948 წლის მარტში დასავლეთ ევროპის ხუთმა სახელმწიფომ-ბელგიამ, დიდმა ბრიტანეთმა, ლუქსემბურგმა, ნიდერლანდებმა და საფრანგეთმა ხელი მოაწერეს „ბრიუსელის პაქტს“, რომელიც მიზნად ისახავდა მჭიდრო თანამშრომლობასა და თავდაცვის საერთო სისტემის შექმნას, რომელიც საბჭოთა კავშირის პოლიტიკურ და იდეოლოგიურ მიზნებს წინ აღუდგებოდა.

სწორედ „ბრიუსელის პაქტი“ გახდა ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის დაარსების საფუძველი. ამ პაქტის ქვეყნები ერთიან თავდაცვის სისტემაში ჩართვის თაობაზე მოლაპარაკებებს აწარმოებდნენ აშშ-სთან, კანადასთან, დანიასთან, ისლანდიასთან, ნორვეგიასა და პორტუგალიასთან. მოლაპარაკებები 1949 წლის 4 აპრილს ვაშინგტონის ხელშეკრულების ხელმოწერით დასრულდა, შეიქმნა

უსაფრთხოების ერთიანი სისტემა, რომელიც ალიანსში შემავალი წევრი ქვეყნების თანამშრომლობას ეფუძნებოდა. ხელშეკრულება 14 პუნქტისაგან შედგებოდა, თუმცა მესხეთე პუნქტი ხელშეკრულების ქვაკუთხედი, რომლის თანახმადაც თავდასხმა ერთ წევრ სახელმწიფოზე განიხილება თავდასხმად მთლიანად ალიანსზე.

მოგვიანებით, 1952 წელს ამ ხელშეკრულებას თურქეთი და საბერძნეთი შეუერთდა. 1955 წელს გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა, 1982 წელს ესპანეთი, 1990 წელს გერმანიის გაერთიანების შედეგად გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკა. ცივი ომის დასრულების შემდგომ აქტიურად დადგა საკითხი ნატოს შემდგომი არსებობის საჭიროებაზე, თუმცა საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ XX-XXI საუკუნეების მიჯნაზე ნატოს გაფართოება შეუქცევადი გახდა და 1999 წელს უნგრეთი, პოლონეთი და ჩეხეთის რესპუბლიკა გახდნენ ნატოს წევრები, 2007 წელს ნატოში განწევრიანდა ევროპის შვიდი სახელმწიფო: ბულგარეთი, ლატვია, ლიეტუვა, რუმინეთი, სლოვაკეთი, სლოვენია და ესტონეთი. ალბანეთი და ხორვატია 2009 წლის 1 აპრილს გახდნენ ნატოს წევრები. 2017 წლის 5 ივნისს კი მონტენეგრო ალიანსის 29-ე წევრი გახდა. 2020 წლის 27 მარტს ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის 30-ე წევრი გახდა ჩრდილოეთ მაკედონია, მას შემდეგ, რაც ათენსა და სკოპიეს შორის ისტორიული შეთანხმება მოხდა და სახელწოდებასთან დაკავშირებული დავა მოგვარდა. 2023 წლის 11 აპრილს კი ნატოს რიგებს შეუერთდა ფინეთი, რის შედეგადაც ალიანსის საზღვარი რუსეთთან გაორმაგდა, ნატოში განწევრიანებით ფინეთმა მეორე მსოფლიო ომის შემდგომი ნეიტრალიტეტის პოლიტიკა შეცვალა.

მეოცე საუკუნის დასასრულს საერთაშორისო ურთიერთობების ისტორიაში, მოხდა დიდი რევოლუციური მოვლენები: ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში დემოკრატიული ძალების ხელისუფლებაში მოსვლა, საბჭოთა კავშირის დაშლა და ბიპოლარული სისტემის მსხვრევა.

ცივი ომის დასრულებამ ძირეულად შეცვალა ძალთა ბალანსი მთელ მსოფლიოში. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ კი გაჩნდა უზარმაზარი გეოპოლიტიკური სივრცე, სადაც დასავლეთს ჰქონდა შესაძლებლობა დაეცვა თავისი საგარეო პოლიტიკური და ეკონომიკური ინტერესები.

ცივი ომის დასრულება, საბჭოთა კავშირის დაშლა და ბიპოლარული სისტემის მსხვრევა არ ნიშნავდა ევროპის კონტინენტზე სტაბილური წესრიგის დამყარებას.

პოლიტიკური რეალიზმის ერთ-ერთი გამორჩეული წარმომადგენლის, ამერიკელი პროფესორი ჯ. მერაშიმერის თქმით ბიპოლარული სისტემა შეიცვალა მსოფლიოს ანარქიული მონყობით, კერძოდ-საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ თავი იჩინა ეკონომიკურმა პრობლემებმა, სასაზღვრო დავებმა და კონფლიქტებმა მეზობელ სახელმწიფოებს შორის და ა.შ. ამ კონფლიქტებს შორისაა სპარსეთის ყურის კრიზისი და ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე მომხდარი კონფლიქტი, ამ კონფლიქტებმა ნათლად ცხადყო, რომ დასავლეთი დადგა ევროპაში სიტუაციის დესტაბილიზაციის წინაშე, რაც დიდ საფრთხეს უქმნიდა მის სამომავლო ინტერესებს, ეს კონფლიქტები ნატოს ჩარევის შედეგად გადაწყდა აშშ-სა და ევროპის ქვეყნების ინტერესებიდან გამომდინარე. ამ ომში ნატოს გამარჯვება ნიშნავდა მისი პოზიციის უფრო მეტად განმტკიცებას.

ნატოს შექმნის ძირითადი მიზეზი პირდაპირ კავშირში იყო ცივ ომთან, რომელიც დასავლეთის გამარჯვებით დასრულდა, თუმცა ჩრდილო-ატლანტიკურ ალიანსს, ჰქონდა უზარმაზარი რესურსი, რომლის მეშვეობითაც უნდა შეენარჩუნებინა წამყვანი პოზიცია კონტინენტზე, აქტუალური გახდა ალიანსის ახალი ფუნქციების განსაზღვრა. 1990-იან წლებში ევროპაში განვითარებულმა მოვლენებმა აჩვენა, რომ ნატომ როგორც ბიპოლარული სისტემის არქიტექტურის ერთ-ერთმა მნიშვნელოვანმა ელემენტმა, პოსტბიპოლარული სისტემის დროს არა მხოლოდ შეინარჩუნა თავისი პოზიცია, არამედ უფრო გააძლიერა, რითაც ამ ალიანსმა შეიძინა გლობალური მნიშვნელობა. აქედან გამომდინარე ჩვენთვის აქტუალურია ნატოს ადაპტაციის პრობლემის შესწავლა პოსტბიპოლარულ სამყაროში. ალიანსის ფუნქციონირების გაგრძელება, სტრატეგიული გადაწყვეტილებები, ამ ორგანიზაციის ტრანსფორმაცია და მართვის მექანიზმები, ასევე კონკრეტული სუბიექტების (აქტორების) პოლიტიკური ინტერესები. ამ ფენომენის შესწავლა უაღრესად მნიშვნელოვანია იმის გასაგებად, თუ როგორ გარდაიქმნა და ჩამოყალიბდა საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემა პოსტბიპოლარულ ეპოქაში.

საერთაშორისო ურთიერთობების პოსტბიპოლარული სისტემა განაგრძობდა არსებობას პოლიტიკური რეალიზმის ფილოსოფიის პრინციპების მიხედვით, შეიქმნა სხვადასხვა სახის შეიარაღებული კონფლიქტური სიტუაციები, რომელსაც თან ახლდა საომარი მოქმედებები, მასობრივი მიგრაცია ევროპაში მესამე სამყაროს ქვეყნებიდან, ეს ყველაფერი კი დიდ საფრთხეს უქმნიდა დასავლური სამყაროს ინტერესებს. დასავლეთს

უკვე აღარ ეშინოდა ტოტალური აგრესიის თუმცა ის სხვა ნაკლებად პროგნოზირებადი საფრთხეების წინაშე აღმოჩნდა, მაგალითად ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე მიმდინარე მოვლენები, რომელმაც უფრო მკაფიოდ წარმოაჩინა ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის საჭიროება.

1991 წლის ნოემბერში რომში ალიანსის სამიტზე მიღებულ იქნა „ალიანსის ახალი სტრატეგიული კონცეფცია“, რომელშიც ასახული იყო ალიანსის სამომავლო ამოცანები. ამ მნიშვნელოვანი დოკუმენტის მიღებამ დაასრულა დებატები მკვლევარებს შორის ნატოს არსებობაზე და გამოკვეთა მისი არსებობის აუცილებლობა.

კვლევის მიზნები და ამოცანები: წინამდებარე სადისერტაციო ნაშრომის მიზანია ნატოს ტრანსფორმაციის პრობლემის შესწავლა ცივი ომის დასრულების პირობებში, ევროატლანტიკური ალიანსის როლის წარმოჩენა მსოფლიო უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში XX-XXI სს მიჯნაზე, მისი გაფართოების ეტაპები, რა როლი აკისრია ამ ორგანიზაციას დღეს და გვევლინება თუ არა ის მშვიდობისა და უსაფრთხოების გარანტად?

ჩვენი კვლევის ამოცანა:

- გამოიკვეთოს ნატოს იდენტობის არსი XX საუკუნის მიწურულს „ცივი ომის“ დასრულების შემდეგ;
- ყოფილი იუგოსლავიის კონფლიქტში მონაწილეობის მაგალითზე-ალიანსის იდენტურობის გამოვლენა;
- 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტი ნატოს სამხედრო მისია ავღანეთში და ნატოს გეოპოლიტიკური ამოცანები;
- რეგიონალური პრობლემების შესწავლა რომელიც გავლენას ახდენს ნატოს ინტერესებზე;
- ნატო-რუსეთის ურთიერთობების ეტაპები; მოლაპარაკებები, შეთანხმებები და კონფრონტაცია;

- საქართველოს ნატოსკენ ინტეგრაციის გზის კვლევა და ნატო-საქართველოს ურთიერთობებში პერსპექტივების ძიება.

კვლევის მეთოდები: სადისერტაციო ნაშრომზე მუშაობისას დავეყრდნობით სოციალურ-პოლიტიკურ მეცნიერებებში აპრობირებულ ძირითად მეთოდებს. ისეთებს, როგორცაა შედარების მეთოდი, დოკუმენტების შესწავლა, კონტენტ ანალიზი. სამეცნიერო ლიტერატურის, ინტერნეტ რესურსებისა და მონინავე გამოცდილების დახარისხების, შესწავლისა და კრიტიკული ანალიზის მეთოდებს. ნაშრომზე მუშაობისას განხილულ იქნა არსებული თეორიული მასალა, გამოვიყენეთ თვისებრივი კვლევის მეთოდი და მონაცემთა ანალიზი, პოლიტიკის კვლევის ანალიზი, ისტორიული წყაროების მოპოვება და დამუშავება, საერთო ჯამში ჩატარებული კვლევები მოიცავს შემდეგ კომპონენტებს 1) ინფორმაციის მოპოვება; 2) მონაცემთა კლასიფიკაცია; 3) სიტუაციური ანალიზი; 4) ისტორიული წყაროების ანალიზი.

სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვა სადისერტაციო ნაშრომზე მუშაობისას ვეყრდნობით მდიდარ წყაროთმცოდნეობით ბაზასა და ლიტერატურას. ნაშრომში დიდ ადგილს ვუთმობთ, სტივენ უოლტის, კენტ ვოლცის მიერ შემუშავებულ და შემდგომში მათი და სხვა ავტორების მონაწილეობით განვითარებულ სახელმწიფოების უსაფრთხოების კომპლექსის კონცეფციას. სადისერტაციო ნაშრომზე მუშაობისას დიდი დახმარება გაგვინია ნიკა ჩიტაძის წიგნმა-„ნატო ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი, მსოფლიოში მშვიდობისა და სტაბილურობის მთავარი გარანტი“, ამ სახელმძღვანელოში ავტორს განხილული აქვს ნატოს შექმნის ძირითადი მიზეზები, ორგანიზაციის როლი, მიზნები და ამოცანები „ცივი ომის“ პერიოდში, სტრატეგიული კონცეფციები, რა ახალი გამოწვევების წინაშე აღმოჩნდა ორგანიზაცია „ცივი ომის“ დასრულების შემდგომ პერიოდში. ასევე გამოვიყენეთ ზურაბ აბაშიძის წიგნი „ცივი ომი“, სადაც ავტორი განიხილავს ცივი ომის დროინდელ საბჭოთა კავშირისა და ნატოს პოლიტიკას, ნაშრომზე მუშაობისას შევისწავლეთ სხვადასხვა კომუნიკები, დეკლარაციები, საერთაშორისო განიარაღების ხელშეკრულებები, რომლებიც მიღებულ იქნა სხვადასხვა დროს გამართულ ნატოს სამიტებზე, ერთ-ერთი ასეთი მნიშვნელოვანი სამიტია 1991 წელს რომში გამართული სამიტი, სადაც დამტკიცდა „ალიანსის ახალი სტრატეგიული კონცეფცია“, მისი შესწავლა გვაძლევს საშუალებას გავაანალიზოთ ნატოს სამხედრო დოქტრინის ცვლილების არსი და მნიშვნელობა XX-

XXI სს. მიჯნაზე. კომუნიკაციებისა და დეკლარაციების შესწავლა დაგვეხმარა გაგვეანალიზებინა ალიანსის პოლიტიკური რეაქციები სხვადასხვა ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით. სადისერტაციო ნაშრომზე მუშაობისას მოვიძიეთ ნატოს ყოფილი გენერალური მდივნების მ.ვორნერის, ე. სოლანას, ასევე დასავლეთის ქვეყნების ლიდერების გამოსვლები და მათი მოსაზრებები ნატოს საქმიანობის შესახებ. ნაშრომში ფართო ადგილი დაეთმო, როგორც ქართულ სამეცნიერო სივრცეში არსებული ნაშრომების, სტატიების, წიგნების შესწავლა-განხილვას, ისე უცხოურ ლიტერატურასა და ვებ-გვერდებზე განთავსებულ ჩვენი კვლევის ინტერესში არსებულ მასალას.

ასევე გამოვიყენებთ თანამედროვე მკვლევარების ნარკვევებს, სადისერტაციო ნაშრომებსა და საერთაშორისო კონვენციებს.

კვლევის მოსალოდნელი შედეგები მოცემული კვლევის მოსალოდნელი შედეგია საერთაშორისო ურთიერთობებში ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის (NATO), როლი და მნიშვნელობის წარმოჩენა, ბიპოლარული სისტემის მსხვრევის შემდეგ მისი არსებობის აუცილებლობა. მოცემული ნაშრომი საინტერესო იქნება ზოგადად საზოგადოების სხვადასხვა სფეროს წარმომადგენლებისათვის, კვლევას დიდი პერსპექტივა აქვს, როგორც მეცნიერულ-შემეცნებით, ისე გამოყენებითი კუთხით. თემაში წამოჭრილი იდეები, დასკვნები და რეკომენდაციები ხელს შეუწყობს სახელმწიფოს კიდევ უფრო გააქტიურებას ამ კუთხით საქმიანობის გასაძლიერებლად. დისერტაციის პრაქტიკული მნიშვნელობა, მდგომარეობს იმაში, რომ ის შეიძლება გამოყენებული იქნეს საქართველოს გეოპოლიტიკური, სამხედრო-სტრატეგიული და ეკონომიკური ინტერესების ეფექტური წარმოჩენისათვის.

ნაშრომის თეორიულ-პრაქტიკული მნიშვნელობა ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ იგი შეიძლება გამოყენებულ იქნას, როგორც დამხმარე მასალა შესაბამისი პროფილის დისციპლინების ათვისებისას. კერძოდ კი, ის გამოადგება ნებისმიერ მეცნიერს, ანალიტიკოსს თუ საერთაშორისო საკითხებზე მომუშავე სპეციალისტს. ასევე კვლევის შედეგების თეორიული და პრაქტიკული რეკომენდაციების გამოყენებას შეძლებენ ამ სფეროში ჩართული ადამიანები, სტუდენტები, მეცნიერები და მკვლევარები.

ნაშრომის სტრუქტურა ნაშრომის შედგება შესავლის, 6 პარაგრაფად დაყოფილი სამი თავისაგან და დასკვნითი ნაწილისაგან.

I თავი

ნატოს შექმნის ისტორია - პერსპექტივები და გამოწვევები

1.1 ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის (NATO) შექმნის ძირითადი მიზეზები და ნატო ცივი ომის პერიოდში

დღესდღეობით მსოფლიოში სახელმწიფოთა უსაფრთხოება და სუვერენიტეტი აღარ არის შემოსაზღვრული მხოლოდ ერთი სახელმწიფოს საზღვრებით, სახელმწიფოში სტაბილური მდგომარეობა დამოკიდებულია რეგიონალურ და გლობალურ დონეზე განვითარებულ ინტეგრაციის პროცესებზე. მსოფლიოში არსებულ მრავალრიცხოვან ორგანიზაციებს შორის ცენტრალური ადგილი უჭირავს ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციას (NATO). პასუხი კითხვაზე თუ რა არის ამ ორგანიზაციის წარმატების ძირითადი მიზეზები პირველ რიგში უნდა ვეძიოთ მის პრინციპებსა და ფასეულობებში.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, როდესაც დამარცხებული იქნა ფაშიზმი, საბჭოთა კავშირმა, როგორც გამარჯვებულმა ქვეყანამ, მნიშვნელოვნად განიმტკიცა პოზიციები მსოფლიოში, განსაკუთრებით აღმოსავლეთ ევროპაში. 1947 წლის იანვარში პოლონეთში დამკვიდრდა კომუნისტური რეჟიმი, იმავე წლის სექტემბერში, მას შემდეგ რაც საბჭოთა კავშირმა და მისმა მოკავშირეებმა უარი თქვეს „მარშალის გეგმის“ მიხედვით აშშ-ს მიერ შემოთავაზებულ ეკონომიკურ დახმარებაზე, შეიქმნა კომუნისტური პარტიის საინფორმაციო ბიურო „კომინფორმი“, რომლის მთავარი მიზანი იყო კომუნისტური ბლოკის სახელმწიფოთა იდეოლოგიური ერთიანობის უზრუნველყოფა, 1948 წელს ჩეხოსლოვაკიაში მოხდა სახელმწიფო გადატრიალება და სათავეში მოვიდა კომუნისტური პარტია, პარალელურად „განთლების“ საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა ნორვეგია, საბერძნეთი და თურქეთი.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, დასავლეთის ქვეყნები დადგნენ მნიშვნელოვანი პრობლემის წინაშე, რომელიც მოითხოვდა დროულ რეაგირებას, სულ მალე აშშ და დასავლეთ ევროპის ქვეყნები გადამწყვეტი ზომების მიღებაზე გადავიდნენ, ჯორჯ ქენანის მიერ შემუშავებული იქნა ე.წ. „შეკავების დოქტრინა“ და უფრო კონცენტრირებული სახით განსახიერდა „ტრუმენის დოქტრინასა“ და

„მარშალის გეგმაში“. ტრუმენის დოქტრინა, რომელიც შემუშავებულ იქნა აშშ-ს პრეზიდენტის ჰარი ტრუმენის მიერ 1947 წლის 12 მარტს, ითვალისწინებდა საბერძნეთისა და თურქეთის დახმარებას 400 მლ. აშშ დოლარით.

„მარშალის გეგმის“ განხორციელებამდე, მთელი დასავლეთ ევროპა მნიშვნელოვან ეკონომიკური კრიზისს განიცდიდა, სწორედ ამის გამო შეიქმნა „ევროპის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაცია“, რომლის მიზანიც იყო დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში ეკონომიკური ურთიერთობების.

1948 წლის ივნისში აშშ-ს სენატმა მიიღო „ვანდერბერგის რეზოლუცია“ რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა აშშ-ს მონაწილეობას რეგიონალურ და სხვა სახის კოლექტიურ შეთანხმებებში ევროატლანტიკური და ასევე სხვა რეგიონების უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით.

1948 წლის ივნისში აშშ-მ, კანადამ და ბრიუსელის ხელშეკრულების წევრმა სახელმწიფოებმა დაიწყეს მოლაპარაკებები ჩრდილოატლანტიკური რეგიონის თავდაცვისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის შესახებ. 1949 წლის მარტში მათ შესთავაზეს დანიას, ისლანდიას, იტალიას, ნორვეგიასა და პორტუგალიას, შეერთებოდნენ ჩრდილოატლანტიკურ ხელშეკრულებას. 1949 წლის 4 აპრილს, 12-მა სახელმწიფომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდების 51-ე მუხლის პრინციპების საფუძველზე ე. ვაშინგტონში ხელი მოაწერა დოკუმენტს- ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციის (NATO)-ს შექმნის შესახებ. ეს ხელშეკრულება ძალაში შევიდა 1949 წლის 24 აგვისტოს, ხოლო იმავე წლის 17 სექტემბერს ვაშინგტონში ჩატარდა პირველი ჩრდილოატლანტიკური საბჭოს სესია.

ორი წლის შემდეგ კი საბჭოთა კავშირის ინიციატივით შეიქმნა ნატოსთან დაპირისპირებული ორგანიზაცია ვარშავის ბლოკი, რომლის წევრებიც იყვნენ აღმოსავლეთ ევროპის კომუნისტური რეჟიმის ქვეყნები (ყოფილი იუგოსლავიის გარდა), საბჭოთა კავშირი, ალბანეთი, ბულგარეთი, უნგრეთი, გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკა, რუმინეთი და ჩეხოსლოვაკია.

XX საუკუნის 60-იან წლებში ნატო მთელი რიგი გამოწვევების წინაშე დადგა, კერძოდ 1960 წელს ჩაიშალა მოლაპარაკებები, დიდ ბრიტანეთს, საფრანგეთს, აშშ-სა და საბჭოთა კავშირს შორის, რომელიც ეხებოდა გერმანიის საკითხს, ასევე კომუნისტური სახელმწიფოები გამოვიდნენ მოლაპარაკებების პროცესიდან, რომელსაც

ანარმოებდნენ ალიანსის წევრ ქვეყნებთან განიარაღების პროცესთან დაკავშირებით, 1961 წელს საბჭოთა კავშირის ინიციატივით აღიმართა ბერლინის კედელი. 1962 წელს დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრმა მაკმილანმა და აშშ-ს პრეზიდენტმა კენედიმ ოფიციალურად მიმართეს სსრკ-ის გენერალურ მდივანს ხრუშოვს მოწოდებით, ხელი მოეწერათ შეთანხმებაზე ბირთვული გამოცდების აკრძალვის შესახებ, თუმცა სსრკ-ის მიერ ეს წინადადება იგნორირებულ იქნა, ამის საპასუხოდ კი ნატოს წევრი სახელმწიფოების საგარეო საქმეთა და თავდაცვის მინისტრებმა განიხილეს პირობები, რომელთა მიხედვითაც ნატო შესაძლებელია იძულებული ყოფილიყო გამოეყენებინა ბირთვული იარაღი, ამ დოკუმენტს „ათენის დირექტივების“ სახელი ეწოდა. 1962 წელს ცნობილი გახდა, რომ საბჭოთა კავშირი კუბის ტერიტორიაზე ანარმოებდა სარაკეტო ბაზების მშენებლობას, აშშ-მ ამ ქმედების წინააღმდეგ განახორციელა კუბის ბლოკადა, ასევე აშშ-ს პრეზიდენტის კენედის ადმინისტრაციის აქტიური ქმედებების შედეგად, საბჭოთა კავშირი იძულებული გახდა მოეხდინა სარაკეტო ბაზების ლიკვიდირება კუბის ტერიტორიაზე.

XX საუკუნის 60-იანი წლებიდან მოყოლებული აშშ-სა და სსრკ-ს შორის ურთიერთობებში დიდი ადგილი ეკავა განიარაღების საკითხს. 60-იანი წლების მეორე ნახევარში გადადგმულ იქნა გარკვეული ნაბიჯები ამ პროცესში, პირველ რიგში ეს იყო მზადება მრავალმხრივი შეთანხმების ხელმოწერისათვის, რომელიც ეხებოდა ბირთვული იარაღის გაუვრცელებლობას, ამ ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 1968 წელს. XX საუკუნის 70-იან წლებშიც აშშ-სა და საბჭოთა კავშირის ურთიერთობებში მნიშვნელოვანი წინსვლა შეინიშნებოდა, კერძოდ 1972 წელს და 1974 წელს აშშ-ს პრეზიდენტი რიჩარდ ნიქსონი ეწვია საბჭოთა კავშირს, ხოლო 1973 წელს საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის გენერალური მდივანი ლ. ბრეჟნევი ჩავიდა აშშ-ში, ხოლო 1974 წელს გაიმართა ბრეჟნევისა და ფორდის შეხვედრა ვლადივასტოკში, 1979 წელს ქ. ვენაში კი ერთმანეთს შეხვდნენ ლ. ბრეჟნევი და ჯიმი კარტერი.

მას შემდეგ რაც 1985 წლის 11 მარტს საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიურომ გენერალურ მდივანად აირჩია მიხეილ გორბაჩოვი, აშშ-სა და საბჭოთა კავშირს შორის ურთიერთობები ახალ ეტაპზე გადავიდა. ორივე ქვეყნის ინტერესებში შედიოდა ბირთვული იარაღის რაოდენობის შემცირება. მიხეილ გორბაჩოვსა და რეიგანს შორის პირველი ოფიციალური შეხვედრა

შედგა 1985 წელს 19-20 ნოემბერს ქ. ჟენევაში. ცივი ომის პერიოდში შეიძლება ითქვას ეს იყო პირველი მნიშვნელოვანი წინგადადგმული ნაბიჯი აშშ-სა და სსრკ-ის შორის ურთიერთობის გამოსწორების გზაზე.

1986 წლის ოქტომბერში ქ. რეიკიავიკში აშშ-სა და სსრკ-ის დელეგაციები ჩავიდნენ რეიგანისა და გორბაჩოვის ხელმძღვანელობით. სამიტის პირველი სესიის მიმდინარეობისას სსრკ-ის გენერალურმა მდივანმა გორბაჩოვმა წამოაყენა სამი წინადადება უცხოელი მინისტრებისათვის, რათა მომზადებულიყო შეთანხმება ბირთვული განიარაღების თაობაზე. 1. უნდა შემუშავებულიყო შეთანხმების გეგმა, რათა 50%-მდე შემცირებულიყო სტრატეგიული შეტევითი იარაღი ორივე მხრიდან; 2. ორივე მხარეს სრულად მოეხდინა ბალისტიკური რაკეტების ლიკვიდაცია, თუმცა მასზე გავლენა არ უნდა ექონია დიდი ბრიტანეთისა და საფრანგეთის ბირთვულ პოტენციალს, მოლაპარაკებები შეეხებოდა მოკლე და საშუალო რადიუსის მქონე ბალისტიკურ რაკეტებს, რომელთა მოქმედების რადიუსი 1000 კილომეტრს არ სცილდებოდა. გორბაჩოვმა ასევე წამოაყენა საკითხი გამართულიყო მოლაპარაკებები საშუალო რადიუსის სისტემის თაობაზე აზიაში, რაზეც რეიგანმა მას გააცნო მოთხოვნები საბჭოთა „SS-20S“-ის შემცირებაზე აზიაში, რაზეც საბჭოთა ლიდერმა განაცხადა, საბჭოთა კავშირს აზიაში უნდა ექონოდა არანაკლებ 500 გრძელი რადიუსის მქონე ბალისტიკური რაკეტების ქობინი. 3. ABM Treaty (Anti-Ballistic Missile Systems)- ანტიბალისტიკური რაკეტების შესახებ ხელშეკრულების მიზანი უნდა ყოფილიყო გაეძლიერებინა „1972 წლის ანტიბალისტიკური რაკეტების სისტემის შესახებ მიღებული ხელშეკრულება“. მხარეები უნდა შეთანხმებულიყვნენ, რომ ხელშეკრულებას 10 წლის განმავლობაში არ დაარღვევდნენ.

რეიგანის აზრით, მნიშვნელოვანი იყო საშუალო მოქმედების რადიუსის მქონე ბირთვულ შეიარაღებას, ანტიბალისტიკურ შეთანხმება, თავდაცვითი კოსმოსური იარაღის საკითხი, ბირთვული ცდებისა და სტრატეგიული შეიარაღების შეზღუდვის საკითხი, ასევე ადამიანის უფლებები. რეიკიავიკის სამიტზე არსებობდა შეთანხმების ძალიან ბევრი ვარიანტი, რომელიც უნდა განხილულიყო და შედგენილი უნდა ყოფილიყო შეთანხმების მონახაზი, რომელსაც საბოლოოდ ხელი მოეწერებოდა ვაშინგტონში სსრკ-ს გენერალური მდივნის ვიზიტისას, სწორედ ეს იყო რეიკიავიკის სამიტის მიზანი.

რეკიავიკის სამიტის პირველივე შეხვედრიდან ნათელი გახდა, რომ მოლაპარაკებების პროცესი მარტივად არ წარიმართებოდა და კომპრომისის მიღწევა არ იქნებოდა ადვილი.

რეკიავიკის სამიტზე გორბაჩოვი დათანხმდა საბჭოთა SS-20s ტიპის იარაღის აღმოფხვრას ევროპაში და 100-მდე შემცირებას აზიაში, აშშ-ს PERSHING II-ს ტიპის სრულიად აღმოფხვრის და GLCM-ს ტიპის იარაღის აშშ-ში 100 -მდე შემცირების სანაცვლოდ. რაც შეეხება სტრატეგიულ თავდაცვით ინიციატივას, რეიგანის აზრით, გორბაჩოვი ჯერ არ იყო მზად ამ საკითზე მისი პოზიციების გასაზიარებლად. ბირთვული ცდების საკითხზე კი ამერიკული მხარე კვლავ მისი ეტაპობრივი შემცირებისკენ იხრებოდა და პირველ ადგილზე ეფექტური კონტროლის საკითხს აყენებდა. სტრატეგიული შეიარაღებისა და საშუალო მოქმედების რადიუსი ბირთვული რაკეტების თაობაზე მხარეებმა შეძლეს კონსენსუსამდე მისვლა, ხოლო ანტიბალისტიკურ შეთანხმებასა და ბირთვულ ცდებზე მხოლოდ აზრთა გაცვლა.

ორი ქვეყნის ლიდერებმა შეძლეს მიეღწიათ გარკვეული კონსენსუსისათვის, საბჭოთა მხარემაც შესთავაზა აშშ-ს არ გაუქმებულიყო ABM ხელშეკრულების 10 წლიანი ვადა და ის გაყოფილიყო ორ ეტაპად 5-5 წლიან ვადებად. პირველ ეტაპზე უნდა მომხდარიყო სტრატეგიული შეტევითი იარაღისა და სტრატეგიული თავდაცვითი იარაღის 50%-ით შემცირება, მეორე ეტაპზე კი სრულად განადგურება. აკრძალული უნდა ყოფილიყო ბირთვული ტესტირება და მხოლოდ ლაბორატორიაში ჩატარებულიყო. რეკიავიკის სამიტზე ორივე მხარემ დააფიქსირა თავისი პოზიცია და უფრო ახლოს მივიდნენ კომპრომისთან, მხოლოდ ბირთვული ცდების საკითხზე ვერ მოხერხდა შეთანხმება, ორივე მხარე დაინტერესებული იყო შეთანხმების დროულად მიღწევაში, რაც უფრო ნათლად აისახა ვაშინგტონის სამიტში, რომელიც გაიმართა 1987 წლის 8-10 დეკემბერს.

1987 წლის დეკემბერში კი დაიგეგმა რეიგანისა და გორბაჩოვის შეხვედრა ე. ვაშინგტონში. 1987 წლის 7 დეკემბერს ე. ვაშინგტონში ჩავიდა სსრკ-ს გენერალური მდივანი გორბაჩოვი და საგარეო საქმეთა მინისტრი შევარდნაძე. 1987 წლის 7-11 დეკემბერს შედგა ვაშინგტონის სამიტი. გორბაჩოვი და რეიგანი ერთმანეთს შეხვდნენ 8 დეკემბერს, შეხვედრაზე ძირითადი საკითხი იყო ბირთვული იარაღის შემცირება, ასევე ისმებოდა კითხვები სამხედრო დოქტრინების შესახებაც, ვაშინგტონის სამიტზე

განხილულ იქნა ავღანეთიდან საბჭოთა ჯარების გაყვანის საკითხიც, კერძოდ ავღანეთში სიტუაციის დასტაბილურებისთვის საბჭოთა ჯარები განვეუღუნდა ყოფილიყო და ასევე აშშ-ს მიერ მონინაალმდევე ძალების მომარაგებაც უნდა შემწყდარიყო, ეს შეთანხმება შედგა.

1987 წლის 7-10 დეკემბერს ვაშინგტონის სამიტზე მოხდა შეთანხმება საშუალო და მოკლე რადიუსის მქონე ბირთვული რაკეტების ლიკვიდაციის შესახებ, 1987 წლის 8 დეკემბერს შეთანხმებას ხელი მოაწერეს აშშ-ს პრეზიდენტმა რონალდ რეიგანმა და სსრკ-ს გენერალურმა მდივანმა მიხეილ გორბაჩოვმა, ცივი ომის პერიოდში ეს იყო ყველაზე დიდი მოვლენა საბჭოთა კავშირსა და აშშ-ს შორის დიპლომატიურ ურთიერთობებში. ეს შეთანხმება წარმოადგენდა მსოფლიოში მშვიდობიანი გარემოს შექმნის გარანტიას.

1985 წელს საბჭოთა კავშირში ხელისუფლებაში მიხეილ გორბაჩოვი მოსვლის შემდეგ და დასაბამი მიეცა აშშ-სსრკ-ს შორის დიპლომატიურ ურთიერთობებს. ცივი ომის დასრულების ურთულესი პროცესის გზაზე დიდი ადგილი ეკავა რეკონსტრუქციისა და ვაშინგტონის სამიტებს, ვაშინგტონის სამიტზე ხელი მოეწერა ხელშეკრულებას მოკლე და საშუალო რადიუსის მქონე ბირთვული რაკეტების ლიკვიდაციას, ამ ხელშეკრულებამ ფაქტიურად დაასრულა ცივი ომი.

„ცივი ომის“ დასრულების შემდეგ ევროპაში არსებული პოლიტიკური სიტუაცია მნიშვნელოვნად შეიცვალა, რამაც უპირველეს ყოვლისა თავისი ასახვა ჰპოვა ნატოს პოლიტიკაში, დაიწყო ნატოს ახალი სტრატეგიული კონცეფციის შემუშავება, რომელზეც მუშაობა დასრულდა 1991 წელს, მოგვიანებით კი შემუშავებულ იქნა ალიანსის სტრატეგიული კონცეფციის ადაპტირებული ვერსია და საზოგადოებისთვის ცნობილი გახდა 1999 წელს გამართულ ვაშინგტონის სამიტზე.

კვლევის დროს განვიხილავთ ცივ ომში ნატოს გამარჯვების სხვადასხვა მიზეზებს, პირველ რიგში უნდა ვისაუბროთ ნატოზე როგორც ორგანიზაციაზე, რომელიც შეიქმნა აშშ-სა და დასავლეთ ევროპული სახელმწიფოების მიერ ნებაყოფლობით პირველ რიგში საბჭოთა კომუნიზმისგან თავდაცვის მიზნით, საბჭოთა კავშირი კი აქტიურად იმყარებდა პოზიციებს აღმოსავლეთ ევროპის სახელმწიფოებში, დაიწყო ე.წ. „განთლებების“ პროცესი, აღმოსავლეთ ევროპის სახელმწიფოებში ხელისუფლების სათავეში მოვიდნენ კომუნისტური ძალები, რომლებსაც არ გააჩნდათ მოსახლეობის

უმრავლესობის მხარდაჭერა, ამის ნათელი დადასტურება გახლდათ სახალხო გამოსვლები პოლონეთსა და უნგრეთში 1956 წელს, ჩეხოსლოვაკიაში 1968 წელს, პოლონეთში განმეორებით 1980 წელს, ანტიკომუნისტურმა გამოსვლებმა მასობრივად იფეთქა XX საუკუნის 80-იანი წლების ბოლოს აღმოსავლეთ ევროპის ფაქტიურად ყველა ქვეყანაში.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ვარშავის ბლოკისგან განსხვავებით ნატოს წევრ სახელმწიფოებს შორის ურთიერთობა ვითარდებოდა ალიანსში შემავალი ქვეყნების თანასწორობის საფუძველზე, მიუხედავად იმისა, რომ ამ ორგანიზაციაში დომინანტი პოზიცია ეჭირა აშშ-ს, ნატოში თითოეული გადანწყვეტილება მიიღებოდა კონსენსუსის საფუძველზე, ნატოს წევრ ყველა ქვეყანას გააჩნდა ხმის თანაბარი უფლება, მაგალითად ნატოს ევროპული მოკავშირეები დამოუკიდებლად იღებდნენ გადანწყვეტილებებს, 1966 წელს საფრანგეთმა დატოვა ნატოს გაერთიანებული სამხედრო ორგანიზაცია, 1974 წელს ამ ორგანიზაციიდან გამოვიდა საბერძნეთიც, რომელიც ამ სტრუქტურას მხოლოდ 1981 წელს დაუბრუნდა, ესპანეთი კი „ცივი ომის“ პერიოდში უარს აცხადებდა სამხედრო ორგანიზაციაში შესვლაზე.

იმავე დროს კი ვარშავის ბლოკის სახელმწიფოებში თუ მოვლენები ვითარდებოდა საბჭოთა კავშირის პოლიტიკური ნების წინააღმდეგ, ის ამ პროცესების შეჩერებას ძალისმიერი მეთოდით ცდილობდა, ამის მაგალითია ბერლინის ბლოკადა 1948 წელს, საბჭოთა ჯარების მიერ 1956 წელს უნგრეთში, ხოლო 1968 წელს ჩეხოსლოვაკიაში დემონსტრაციების სისხლში ჩახშობა. „ცივი ომში“, ალიანსის გამარჯვებაში რა თქმა უნდა დიდი წვლილი ითამაშა ეკონომიკურმა და სამხედრო ფაქტორებმაც. სამხედრო თვალსაზრისით ნატო ძლიერი ორგანიზაცია იყო.

ცივი ომის პერიოდში არ შეიძლება აღინიშნოს დასავლეთსა და აღმოსავლეთს შორის ეკონომიკური განსხვავება, დასავლეთში იყო თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკა, რომელსაც დიდი უპირატესობა გააჩნდა ცენტრალიზებურ გეგმიურ ეკონომიკასთან შედარებით, თავისუფალი და ჯანსაღი კონკურენცია ამაღლებდა შრომის ნაყოფიერებას დასავლეთში, ხოლო აღმოსავლეთში ჩაკეტილი ცენტრალიზებული ეკონომიკა პირიქით აქვეითებდა შრომის ნაყოფიერებას მოსახლეობაში.

ნატოს ცივი ომში გამარჯვების მიზეზების კვლევისას არ შეიძლება ყურადღების მიღმა დავტოვოთ გეოპოლიტიკური ფაქტორები, ასევე კომუნისტურ ბლოკს საბოლოო

დარტყმა მიაყენა, მის შიგნით დაწყებულმა პროცესებმა, დაიწყო მასობრივი საპროტესტო გამოსვლები კომუნისტური რეჟიმის წინააღმდეგ ევროპასა და ასევე იმჟამინდელ საბჭოთა რესპუბლიკებშიც. „პერესტროიკის“ პერიოდში საბჭოთა კავშირში შემავალ რესპუბლიკებში დაიწყო საპროტესტო გამოსვლები და ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის, ყოველივე ზემოთაღნიშნულმა საბოლოოდ 1991 წელს მიგვიყვანა ბელოვეჟის ტევრში ხელმოწერილ შეთანხმებამდე, ამ შეთანხმების მიხედვით საბჭოთა კავშირმა, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტმა შეწყვიტა თავისი არსებობა და დასაბამი მიეცა ახალი მსოფლიო წესრიგის ჩამოყალიბებას და რა თქმა უნდა დაიწყო ამავე დროს ნატოს ტრანსფორმაციის პროცესი.

ზემოთ ჩამოთვლილი ფაქტებიდან გამომდინარე შეგვიძლია გამოვიტანოთ დასკვნა, რომ ნატომ უდიდესი როლი შეასრულა მსოფლიო მშვიდობის შენარჩუნებაში, ეს ყველაფერი განპირობებული იყო პირველ რიგში ალიანსში შემავალი სახელმწიფოების ერთიანობით, საერთო პრიორიტეტებითა და შეთანხმებებით, ნატოს წევრი ქვეყნები იზიარებდნენ საერთო დემოკრატიულ ფასეულობებს და ერთიანი ძალით ცდილობდნენ საფრთხის თავიდან აცილებას, თუმცა უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ ცივი ომის დასრულების შემდეგ ნატო დადგა ახალი მწვავე გამოწვევების წინაშე, როგორცაა ბალკანეთის კონფლიქტი, ტერორიზმთან ბრძოლა, ბირთვული იარაღის გავრცელებასთან დაკავშირებული პრობლემები და ა.შ. ამ გამოწვევებმა განაპირობა ამ ორგანიზაციის ტრანსფორმაცია.

1.2 ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაცია-ნატოს ტრანსფორმაცია ცივი ომის შემდგომ პერიოდში და საერთაშორისო ურთიერთობების თეორიები (რეალიზმი და ინსტიტუციონალური ლიბერალიზმი)

„ცივი ომი“ დასრულების შემდგომ მკვლევარებს შორის აქტიურად მიმდინარეობდა მსჯელობა იმის შესახებ შეწყვეტდა თუ გააგრძელებდა ნატო არსებობას? სამხედრო ალიანსები ზოგადად იქმნებიან ომის პერიოდში და როდესაც საფრთხე აღარ არსებობს იშლებიან, ნატოს დაშლის შესახებ საუბარი აქტიური გახდა მას შემდეგ რაც საბჭოთა კავშირი დაიშალა და დასრულდა „ცივი ომი“. რეალისტები წინასწარმეტყველებდნენ, რომ ნატო დაიშლებოდა საბჭოთა კავშირის დაშლასთან ერთად ან მოხდებოდა მისი რეკონსტრუქცია ევროპაში ძალთა ახალი გადანაწილების

საფუძველზე. თუმცა რეალისტების წინასწარმეტყველება არ გამართლდა და ნატო არათუ დაიშალა არამედ გახდა მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე დინამიური სამხედრო ორგანიზაცია.

ამ გამოწვევების აღიარების/ამოცნობის შედეგად, სტივენ უოლტმა შეიმუშავა „საფრთხის ბალანსის“ თეორია. მან ჯერ განსაზღვრა ალიანსის შექმნა, როგორც საფრთხის მიმართ რეაგირება, ხოლო შემდეგ ხაზი გაუსვა იმას, რომ ოთხი ფაქტორი, მათ შორის გაერთიანებული ძალაუფლება, გეოგრაფიული სიახლოვე, შეტევითი ძალა და აგრესიული ზრახვები, გავლენას მოახდენს სახელმწიფოების მიმართ წარმოქმნილი საფრთხის დონეზე. გარდა ამისა, უოლტის აზრით, რაც უფრო დიდი იყო დამმუქრებელი სახელმწიფოს გაერთიანებული ძალები, თავდასხმის შესაძლებლობები და აგრესიული ზრახვები, მით უფრო დიდი იყო მიმდებარე ქვეყნების მიერ მის წინააღმდეგ გაერთიანების ტენდენცია.

ეს იყო ზუსტად ის, რაც მოხდა ცივი ომის პერიოდში, როდესაც ნატო შეიქმნა სსრკ-ს დასაბალანსებლად. სსრკ-ს საფრთხით დაშინებულმა 12 ქვეყანამ, ხელი მოაწერეს ჩრდილო-ატლანტიკურ ხელშეკრულებას ვაშინგტონში 1949 წლის 4 აპრილს. დაარსების დღიდან ნატო მოქმედებდა, როგორც დამბალანსებელი ინსტრუმენტი თავისი წევრი ქვეყნების ყველაზე სერიოზული საფრთხის წინააღმდეგ. ამის საპასუხოდ, სსრკ-მ 1955 წელს მოკავშირეებთან ერთად ჩამოაყალიბა ვარშავის ხელშეკრულების პაქტი, რომელმაც შეცვალა ორ ზესახელმწიფოს შორის დაპირისპირება ორ ბანაკს შორის დაპირისპირებით.

ტრადიციული ლიტერატურა, ძლიერ რეალისტურიც და ნეორეალისტური ორიენტაციისაც, ასკვნის, რომ ალიანსების არსებობა არ გავრძელდებოდა მუქარის გარეშე. ამრიგად, ნეორეალისტური ლინზიდან, როდესაც სსრკ დაიშალა, ნატოს წევრების მიერ აღქმული საფრთხე სწრაფად და არსებითად შემცირდა, რაც შეასუსტებდა ნატოს ერთიანობას და დაშლის ზღვრამდე მიიყვანდა მას. 1989 წელი ბერლინის კედლის დაცემის წელი იყო, რაც საბჭოთა საფრთხის დაშლის ნიშანს წარმოადგენდა. ჯონ მირშაიმერმა იწინასწარმეტყველა, რომ საბჭოთა საფრთხის გარეშე, ნატო აღარ იქნება ეფექტური ალიანსი. თუმცა, ამ მოლოდინების საწინააღმდეგოდ, ნატო უფრო გაფართოვდა, ვიდრე დაიშალა მომდევნო

ათწლეულში, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ ცივი ომის დასრულებისთანავე ნეორეალისტური პროგნოზები ახდენის ძალიან მცირე ნიშანს ავლენდა.

ისინი, ვინც ნატოს დასრულებას წინასწარმეტყველებდნენ, ხშირად ძალიან ვიწრო პერსპექტივით უყურებდნენ ნატოს ფუნქციებს, მაგრამ სინამდვილეში, როგორც დუგლას სტიუარტი ამტკიცებდა, ნატოს უფრო მეტი დანიშნულებისთვის ჰქონდა ადგილი, ვიდრე მკაცრად განსაზღვრული სამხედრო ფუნქციებია, იმის გათვალისწინებით, რომ იგი ასევე მოიცავდა დავების გადაჭრისა და საგარეო და პოლიტიკური კურსების კოორდინაციის ეფექტურ მექანიზმებს

რობერტ კეჰანიმა თეორეტიკოსებისგან მოითხოვა, ესარგებლათ იმ ფაქტით, რომ ალიანსები არის ინსტიტუციები და რომ მათი ხანგრძლივობაც და სიძლიერეც (სახელმწიფოების ერთგული ალიანსებისადმი ერთგულების ხარისხი, მაშინაც კი, როცა ხარჯები მოჰყვება) შეიძლება ნაწილობრივ იყოს დამოკიდებული მათ ინსტიტუციურ მახასიათებლებზე.

ინსტიტუციურ ლიბერალებს, რეალისტებისგან განსხვავებით სჯერათ, რომ ინსტიტუტები ემსახურებიან უფრო მაღალ ინტერესებს ვიდრე ეს დიდ სახელმწიფოთა ვიწრო ინტერესებია. საერთაშორისო ინსტიტუტები, სამხედრო ალიანსების ჩათვლით, უადვილებენ სახელმწიფოებს გზებს დატკბნენ თანამშრომლობის შედეგად მიღებული საერთო სარგებელით, ამცირებენ მომსახურეობის დანახარჯებს და აწესებენ წესებს და ნორმებს, რომლითაც ისჯება ცუდი საქციელი. იმის გათვალისწინებით, რომ ინსტიტუტები აფერხებენ ღალატის შესაძლებლობას, ისინი ხელს უწყობენ თანამშრომლობას.

ინსტიტუციონალისტების ცენტრალური არგუმენტია ის, რომ ჩამოყალიბების შემდეგ ინსტიტუტებს ახასიათებთ სიცოცხლისუნარიანობის შენარჩუნება, რადგან უფრო ადვილია ინსტიტუტების მოდიფიცირება, ვიდრე ახლის შექმნა. შესაბამისად, სახელმწიფოები ილტვიან ამ ინსტიტუტების არა დაშლის, არამედ მათი მოდიფიკაციისაკენ რათა მათ უპასუხონ ახალ გამოწვევებს. ინსტიტუციური ლიბერალისტები ასევე ამტკიცებენ, რომ ინსტიტუტები მას შემდეგაც კი განაგრძობენ არსებობას როცა ჰეგემონის ძლიერება, რომლის მეშვეობითაც ეს ინსტიტუტი შეიქმნა, სუსტდება.

რობერტ მაკკალას აზრით, 1996 წელს, როდესაც ნატოს ტრანსფორმაცია არ იყო ისეთი მასშტაბური როგორც ღღეს არის, იგი თვლიდა, რომ ცივ ომში ნატოს გამარჯვების

შემდეგ დაიწყებოდა მისი ტრანსფორმაცია, წევრი ქვეყნები ალიანსს ახალ მიმართულებას მისცემდნენ, არსებული მექანიზმების და პროცედურების გამოყენებით ზედდააშენებდნენ წარსულ წარმატებებს და მომავალში გამოიყენებდნენ ახალ პრობლემებთან გასამკლავებლად.

თავი II

ნატო „ცივი ომის“ დასრულების შემდგომ პერიოდში, საერთაშორისო სამხედრო მისიები

2.1 ნატოს ვალდებულებები (ჩართულობა, საქმიანობა) კოსოვოში

„ცივი ომის“ დასრულების შემდგომ ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი - NATO დადგა ახალი გამოწვევების წინაშე, უპირველეს ყოვლისა ეს დაკავშირებული იყო ნატოს ტერიტორიის ფარგლებს გარეთ არსებული კონფლიქტების გადანაცვლებასთან. ამ მხრივ მნიშვნელოვანია აღინიშნოს ალიანსის ჩართვა ყოფილი იუგოსლავიის სხვადასხვა რესპუბლიკაში არსებულ დაპირისპირებებში.

1992 წლიდან 1995 წლამდე პერიოდში ნატომ მიიღო მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებები, ესენი იყო სამხედრო-საჰაერო ძალების ოპერაციები, რომელთა მიზანი იყო ბოსნია-ჰერცეგოვინაში აკრძალული საჰაერო ზონის რეჟიმის უზრუნველყოფა, ასევე ალიანსი საავიაციო მხარდაჭერას უწევდა გაეროს ძალებს. 1993 წლის აგვისტოში ჩრდილოატლანტიკურმა საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება ჩაეტარებინა მოსამზადებელი სამუშაოები უფრო რადიკალური სამხედრო ქმედებების მისაღებად, რაც გულისხმობდა საავიაციო დარტყმების განხორციელებას. ნატოს სამხედრო კომიტეტის რეკომენდაციით, მიღებული იქნა დოკუმენტი „ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში საავიაციო დარტყმების ოპერატიული ვარიანტები“. ნატოს მხრიდან ეს ქმედებები გამოწვეული იყო იმით, რომ ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე არ წყდებოდა სხვადასხვა ეთნიკურ ჯგუფებს შორის დაპირისპირებები.

1994 წლის 28 თებერვალს ნატომ თავის არსებობის ისტორიაში პირველად განახორციელა სამხედრო ოპერაცია, რომლის დროს ნატოს ძალების მიერ ჩამოგდებულ იქნა ოთხი სამხედრო თვითმფრინავი, რომლებმაც დაარღვიეს აკრძალული ზონა ბოსნიისა და ჰერცეგოვინის საჰაერო სივრცეში. 1994 წლის 5 აგვისტოს ნატოს თვითმფრინავებმა მიიტანეს საჰაერო დარტყმები სამხედრო ობიექტებზე

სარაევოს მახლობლად, სერბები იძულებულნი გახდნენ დაენწყოთ განხილვა ნატოსა და გაეროს მიერ შემოთავაზებული სამშვიდობო გეგმის. 1995 წლის 2 ნოემბერს დეიტონში (აშშ ოჰაიოს შტატი), პარაფირებულ იქნა სამშვიდობო შეთანხმება ბოსნია ჰერცეგოვინას, ხორვატიასა და იუგოსლავიას შორის. 1995 წლის 14 დეკემბერს პარიზში ხელი მოეწერა ბოსნიის სამშვიდობო შეთანხმებას.

ამრიგად, ჩრდილოატლანტიკურმა ალიანსმა თავისი არსებობის ისტორიაში პირველად გამოიყენა თავისი სამხედრო პოტენციალი - სხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე, აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ბოსნიასა და ჰერცეგოვინაში ეთნიკურ ჯგუფებს შორის დაპირისპირების მოგვარებას ნატო ცდილობდა მშვიდობიანი მოლაპარაკებებით თუმცა უშედეგოდ.

როგორც კი ბოსნიაში კრიზისი ჩაცხრა, მოსალოდნელი იყო, რომ კოსოვო იქნებოდა „შემდეგი გამოცდა“ ალიანსისთვის, რომელმაც გაფართოების პროცესთან ერთად გარკვეული ტრანსფორმაცია გაიარა. „უძველესი სიძულვილი (ხანგრძლივი მტრობა)“, რომელიც მომდინარეობდა სადავო შეხედულებებიდან კოსოვოს ტერიტორიული პრეტენზიების შესახებ, განიხილებოდა კონფლიქტის მთავარ მიზეზად. კოსოვოს, პროვინციას 11000 კვადრატულ კილომეტრზე ნაკლები ფართობით, ჰყავდა ორი მილიონიანი მოსახლეობა, რომელთა 90% ალბანელი იყო, მაგრამ როგორც ალბანური, ასევე სერბული ეროვნული თემები ამას საკუთარ ტერიტორიად აცხადებდნენ. სერბები თვლიდნენ, რომ კოსოვო იყო სერბეთის ისტორიული და სულიერი ცენტრალური ადგილი, ალბანელები კი დაჟინებით ამტკიცებდნენ, რომ სერბული ტომების კოსოვოში ჩამოსვლამდე დიდი ხნით ადრე, მათი წინაპრები იქ უკვე დასახლდნენ ჩვ. წ. მე-6 საუკუნიდან.

ეს თავი ძირითადად არის კოსოვოს ოპერაციის შემთხვევის შესწავლა, რომელიც ფოკუსირებულია იმაზე, თუ როგორ იქნა აშშ-ს მიერ გადანყვეტილებები მიღებული კოსოვოს შემთხვევაში. იგი ჯერ გვაცნობს ომის ისტორიულ ფონს, შემდეგ კი ასახავს იმას, თუ როგორ შეიცვალა აშშ-ს პოლიტიკა ჩაურევლობიდან სამხედრო ინტერვენციამდე. კოსოვო ძირითადად ნატოს ოპერაცია იყო; შესაბამისად, ეს თავი გადადის იმის შეფასებაზე, იყო თუ არა ეს ნატოს წარმატებული ოპერაცია და აანალიზებს კოსოვოს მისიის მემკვიდრეობას ნატოზე კოსოვოს ომის შედეგების ჩათვლით.

1963 წელს იუგოსლავიის მთავრობამ კოსოვო „პროვინციის“ სტატუსამდე

აიყვანა; 1968 წელს „მეტოპია“, დიდი აუზი, რომელიც მოიცავს კოსოვოს სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილს, ამოიღეს პროვინციის სახელიდან; ხოლო 1969 წელს კოსოვომ შეადგინა ახალი კონსტიტუცია და დააარსა ახალი უზენაესი სასამართლო. 1974 წლის კონსტიტუციამ საბოლოოდ მისცა კოსოვოს უფლება, ჰქონოდა თანაბარი ხმები ეროვნულ სამთავრობო ორგანოებში, რითაც მოხდა კოსოვოს იდენტიფიცირება, როგორც იუგოსლავიის ფედერაციის ექვსი ერთეულთაგანისა.

1989 წელს სერბეთის პრეზიდენტი გახდა სლობოდან მილოშევიჩი, რის შემდეგაც გაიზარდა ეთნიკური დაძაბულობა სერბებსა და ალბანელებს შორის, სლობოდან მილოშევიჩმა კოსოვოს ავტონომია ჩამოართვა, 1989 წლის 23 მარტს კოსოვოს ავტონომიური სტატუსი გაუქმებულ იქნა პარლამენტის მიერ. ცოტა ხნის შემდეგ სერბებმა სერბეთი კვლავ ერთიან სახელმწიფოდ გამოაცხადეს. საპასუხოდ, კოსოვოელებმა საპროტესტო აქციები მოაწყვეს, მაგრამ ბელგრადის მხრიდან მკაცრი პოლიციური და სამხედრო შეზღუდვების შემოღებას მიაღწიეს. სერბების ზეწოლის ფონზე, ალბანელმა პოლიტიკურმა ლიდერებმა მაინც გამოსცეს კოსოვოს სუვერენიტეტის დეკლარაცია მას შემდეგ, რაც კოსოვომ ავტონომია დაკარგა 1989 წლის მარტში. იმავე წლის ბოლოს, ალბანელმა ლიდერებმა დააარსეს კოსოვოს დემოკრატიული ლიგა (LDK), როგორც მათი ლეგიტიმური პოლიტიკური პარტია, რომელმაც 1991 წლისთვის გააერთიანა 700 000 წევრი. იბრაჰიმ რუგოვამ, LDK-ის ლიდერმა, კოსოვოელებისთვის პოლიტიკური პროგრამა შექმნა, რაც მის მიერ პაციფიზმისადმი რწმენას ეფუძნებოდა, იმის გათვალისწინებით, რომ კოსოვო ღარიბი იყო, მის ხალხს იარაღი არ ჰქონდა და სერბებს სურდათ ეპოვათ საბაბი კოსოვოში ლაშქრობისთვის, რუგოვამ ამჯობინა პოლიტიკა „იყავი მშვიდად და დაელოდე“. შემდეგი ნაბიჯი კოსოვოელების მხრიდან იყო რეფერენდუმის ჩატარება საკუთარი რესპუბლიკის დაარსების შესახებ, რომელმაც ამომრჩეველთა უმარმაზარი მხარდაჭერა მიიღო 1991 წლის 22 სექტემბერს. თუმცა, არც ერთი ეს ცვლილება არ იქნა აღიარებული სერბების მიერ. ყველა ეს სიგნალი იმაზე მეტყველებდა, რომ ომი გარდაუვალი იყო.

1992 წლის აპრილში ლონდონის შეხვედრაზე, რომელიც მოწვეული იყო ბოსნიაში მოსალოდნელი ომის განსახილველად, მოსაზრება, რომ დასავლეთი არ ეთანხმებოდა კოსოვოს, როგორც „ერს/რესპუბლიკას“ უკვე აშკარა გახდა, რუგოვას

დელეგაციას ექცეოდნენ როგორც დამკვირვებლებს და არა როგორც მონაწილეებს. თუმცა, კოსოვოელმა ალბანელებმა მხოლოდ დეიტონის შეთანხმების შემდეგ გააცნობიერეს, თუ რამდენად „უმნიშვნელონი“ იყვნენ ისინი დასავლეთისთვის, მათი პროვინციის სტატუსი გადაუჭრელი დარჩა, მილოშევიჩი კი გახდა რეგიონის ხელისუფლების შუამავალი. კოსოვოს იმედგაცრეება კიდევ უფრო გაძლიერდა, როდესაც სერბეთი და მონტენეგრო ოფიციალურად აღიარებულ იქნა ევროკავშირის მიერ იუგოსლავიის ცალკე სახელმწიფოებად 1996 წლის აპრილში. ამის საპირისპიროდ, კოსოვო, როგორც 1996 წლის ივნისში განაცხადა პრიშტინაში ახლად შექმნილი აშშ-ს საინფორმაციო ოფისის ხელმძღვანელმა, კვლავ განიხილებოდა იუგოსლავიის ნაწილად.

რაც კოსოვოელებმა ისწავლეს დეიტონის სამშვიდობო შეთანხმების შედეგად იყო ის, რომ რუგოვას პაციფიზმს არსად მიჰყავდა ისინი. პაციფისტური პოლიტიკის უარყოფის შემდეგ, კოსოვოელები შეიცვალნენ უფრო სამხედრო მიდგომის სასარგებლოდ. კოსოვოს განმათავისუფლებელი არმია (KLA), კოსოვოს ალბანური გასამხედროებული ორგანიზაცია, რომელიც ცდილობდა კოსოვოს გამოყოფას იუგოსლავიის ფედერაციული რესპუბლიკისგან, 1996 წელს დაიწყო პარტიზანული მოქმედებების სერია სერბეთის წინააღმდეგ, მათ შორის პერიოდული თავდასხმები პოლიციის განყოფილებებსა და იუგოსლავიის სამთავრობო ოფისებზე. იმის დაბრალებით, რომ სერბებმა მოკლეს ალბანელი მშვიდობიანი მოსახლეობა ეთნიკური წმენდის კამპანიის ფარგლებში.

საპასუხოდ, სერბეთის ხელისუფლებამ დაგმო KLA, როგორც ტერორისტული ჯგუფი და გააძლიერა პოლიციის მმართველობა რეგიონში მისი უსაფრთხოების ძალების გაზრდით. სერბეთის მცდელობამ მოეხდინა KLA-ს იზოლაცია ტერორიზმის იარაღის მინებებით, გამოიწვია კონტრპროდუქტიული ეფექტი, კერძოდ KLA-ს სანდლობა ამაღლდა კოსოვოს ალბანელებში. სერბების ქმედებები კი დაგმობილ იქნა, კერძოდ სერბები ცდილობდნენ კოსოვოს ეთნიკურად ალბანელი მოსახლეობისგან განმეინდას, 1997 წლის ოქტომბერში და ნოემბერში სერბების მიერ მოკლულ იქნა KLA-ს რაზმის მებრძოლები, მათ დაკრძალვას კი ესწრებოდა 33,000-მდე მგლოვიარე ალბანელები. ამგვარად, მკვლევლობები გაგრძელდა, KLA-ს შურისძიებამ იმატა და გაიზარდა KLA-ს მხარდაჭერაც.

1998 წლის 7 მარტს, მაღლენ ოლბრაიტმა, აშშ-ს სახელმწიფო მდივანმა მკაცრად განაცხადა: „ჩვენ არ ვაპირებთ განზე გავდგეთ და ვუყუროთ სერბეთის ხელისუფლებას, როგორ აკეთებენ კოსოვოში იმას, რასაც ბოსნიაში ველარ აღწევინ თავს“. მან ასევე მოუწოდა კლინტონის ადმინისტრაციას დაებოძა სერბეთი, რაზეც თავდაპირველად უარი თქვა აშშ-ს ეროვნული უსაფრთხოების მრჩეველმა სენდი ბერგერმა. მოგვიანებით, მარტში, გაეროს უშიშროების საბჭომ მიიღო რეზოლუცია 1160, რომლითაც დაგმო იუგოსლავიის მიერ ძალის გადამეტებული გამოყენება და KLA-ს მიერ განხორციელებული აქტები.

აშშ-ს უფრო მკაცრი და მტკიცე პოზიცია გამოიკვეთა და ნათელი გახდა მხოლოდ ნატოს მინისტრიალის შემდეგ. სხვა მინისტრებმაც, რომლებიც შეშფოთებულნი იყვნენ რეგიონში არსებული დაძაბული სიტუაციით, გადანყვიტეს მილოშევიჩის გატეხვა საჰაერო წვრთნების ჩატარებით, კერძოდ, „შეუპოვარი შევარდენით“. ნატოს 85 სამხედრო თვითმფრინავი გაიგზავნა ალბანეთისა და მაკედონიის თავზე „ბალკანეთის საჰაერო შოუში“ საფრენად, რაც წინასწარ აფრთხილებდა მილოშევიჩს ნატოს შესაძლებლობის შესახებ, სწრაფად აელო ძალაუფლება რეგიონში. მეორე მხრივ, სულ მცირე 34 ადამიანის ცხედარი, რომლებიც სერბი პოლიციის მტკიცებით მოკლული იქნა KLA-ს მიერ, აღმოაჩინეს არხში სოფელ გოლჯიანეს მახლობლად, რამაც გამოიწვია სერიოზული ბრალდებები KLA-ს წინააღმდეგ.

ძალადობის შესაჩერებლად გაეროს უშიშროების საბჭომ 23 სექტემბერს მიიღო რეზოლუცია 1199, რომელიც მოითხოვდა სერბების გაყვანას და ლტოლვილების დაბრუნებას, თუმცა სერბმა ძალებმა უგულებელყვეს უშიშროების საბჭოს 1199 დადგენილება და მოკლეს 35 ადამიანი გორნიე ობრინიეში და მის გარშემო, რომელთაგან 21 ერთი ოჯახიდან იყო. მიხვდა რა, რომ სერბებიც და ალბანელებიც უარს იტყოდნენ რეზოლუციის სრულად შესრულებაზე, ნატომ დაიწყო სამხედრო ძალის გამოყენების ლეგიტიმურობის განხილვა.

იმავე თვის ბოლოს, სერბეთის წინააღმდეგ საჰაერო თავდასხმების მომხრე ოლბრაიტმა ადმინისტრაციას სთხოვა ეცნობებინა კაპიტოლიუმისთვის გეგმის შესახებ. თუმცა, ოლბრაიტის წინადადებას შეხვდა კონგრესის მხრიდან წინააღმდეგობა, რის გამოც ადმინისტრაციას არ დაუტოვეს შანსი კოსოვოში

სახმელეთო ჯარების გაგზავნის, თუნდაც სამშვიდობოების სახით. ბედის ირონიით, საბოლოო გადანაცვლებებისკენ მოქმედების შესახებ რუსეთმა უბიძგა, რომელმაც 8 ოქტომბერს ლონდონის ჰითროუს აეროპორტში შეხვედრისას საკონტაქტო ჯგუფის ლიდერებს „არაპირდაპირი ნებართვა“ მისცა. რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა იგორ ივანოვმა უთხრა ჯგუფს, რომ „თუ გაეროს სერბეთში ინტერვენციას შესთავაზებენ, რუსეთი (და მასთან ერთად, ჩინეთიც) მას ვეტოს დაადებს; თუმცა, თუ ნატო ჩაერევა, რუსეთი ამას მხოლოდ გააპროტესტებს“.

ზამთრის დადგომასთან ერთად კოსოვოში სასაზღვრო შეტაკებები და შებრძოლებები უკან დაბრუნდა, რადგან სერბეთი უკმაყოფილო იყო მაკედონელების მიმართ, რომლებმაც ნატო-ს თავის ტერიტორიაზე ჯარების განლაგების უფლება მისცეს. სერბეთის გამონწვევის მოსაგვარებლად და კოსოვოში სამშვიდობოების დასაცავად, ნატომ მაკედონიაში განათავსა „ექსტრაქციის ძალები“ (XFOR). სერბებმა, შეჩერების ნაცვლად, 15 იანვარს ალბანურ სოფელ რაჩაკაში 45 მოსახლე დახოცეს სერბეთის ოთხ პოლიციელზე KLA-ს თავდასხმის საპასუხოდ. ამ ტრაგედიამ კიდევ უფრო დაარწმუნა საკონტაქტო ჯგუფი და ნატო, რომ პირდაპირი ინტერვენცია სერბეთის წინააღმდეგ აუცილებელი იყო.

მგომარეობა კიდევ უფრო დაიძაბა მას შემდეგ რაც, 20 მარტს 40 000 სერბული ჯარი სწრაფად გადავიდა კოსოვოში, კოსოვოს ჩრდილო-აღმოსავლეთ და ჩრდილო-ცენტრალურ ნაწილებში ახალი შეტევების გატარებით, სერბეთის ჯარები უფრო და უფრო აგრესიულები ხდებოდნენ. აქამდე, ყველა დიპლომატიური მცდელობა კოსოვოში მშვიდობის მისაღწევად წარუმატებელი აღმოჩნდა. 24 მარტს დაიწყო კოსოვოს საჰაერო კამპანია, რომელიც ასევე ცნობილია როგორც „78 დღიანი ომი“. ამ კამპანიას არ გააჩნდა გაეროს უშიშროების საბჭოს კონკრეტული ავტორიზაცია/ნებართვა. ამრიგად, გაეროს წინა რეზოლუციებზე დაყრდნობით, რომლებიც მოითხოვდნენ მილოშევიჩის ეუთოსა და ნატოსთან დადებული შეთანხმებების სრულ და სწრაფ შესრულებას, აშშ-ს ხელმძღვანელობით ნატო იყო მთავარი ძალა საჰაერო თავდასხმების განსახორციელებლად. ერთ-ერთი მიზეზი, რის გამოც შეერთებულმა შტატებმა აირჩია გაეროს უშიშროების საბჭოს გვერდის ავლა, იყო ის, რომ უშიშროების საბჭოს წევრებს შორის კონსენსუსის პროგნოზი არ იყო იმედისმომცემი, როგორც ადრე იგორ ივანოვმა განაცხადა, რუსეთი და ჩინეთი

ვეტოს დაადებენ ინტერვენციის წინადადებას, თუკი ის გაეროს უშიშროების საბჭოს სხდომაზე იქნება დაყენებული, თუმცა რუსეთი და ჩინეთი მხოლოდ გააპროტესტებდა და ხელს არ შეუშლიდა, ნატოს ოპერაციას კოსოვოში. აშშ-ს ხელმძღვანელობით ნატოს ძალები მაქსიმალურად გაზრდიდა სტრატეგიულ თავისუფლებას და მოქნილობას, გაეროს ხელმძღვანელობით ძალების ეფექტურობასთან შედარებით. ნატო-ს კამპანია კოსოვოში უნდა შემოფარგლულიყო ბელგრადის გარეუბანში მსუბუქი დაბომბვით, სერბეთის საჰაერო თავდაცვის სისტემების გატეხვით და სერბეთის სარდლობისა და კონტროლის შესაძლებლობების შემცირებით, რაც მხოლოდ რამდენიმე დღეს გაგრძელდებოდა.

თავდაპირველად ნატოს ამბიციას არსებითი სამხედრო მოქმედებების განხორციელებაზე სერბებმა ეჭვის თვალით შეხედეს და არ შეშინებულან. ომის დაწყებიდან მეორე დღეს სერბმა ჯარებმა სოფელ ბელა ცრვკასთან პროვოკაციულად მოკლეს 60-ზე მეტი კოსოვოელი ალბანელი. მეორე მხრივ, კოსოვოელი ალბანელები მიესალმნენ ნატოს ჩართულობას, მაგრამ დაბომბვის დაწყებისთანავე მათ სხვა გზა არ ჰქონდათ პროვინციის დატოვების გარდა სპეციალური „ლტოლვილთა მატარებლებით“. სტატისტიკის მიხედვით, მხოლოდ პირველ კვირაში დაახლოებით 300 000 კოსოვოელი გაიქცა; და 848 000-ზე მეტმა კოსოვოელმა გადაკვეთა კოსოვოს საზღვრები მაკედონიაში, ალბანეთსა და მონტენეგროში მთელი ომის განმავლობაში.

ბედის ირონიით, ამ უნებლიე ჯაჭვურმა რეაქციამ ვერაფერი უზრუნველყო, გარდა იმისა, რომ ნატოს დაბომბვას სერბეთში დაბრალდა ლტოლვილთა ნაკადების წარმოშობა. ნატო კიდევ უფრო გააკრიტიკეს იმის გამო, რომ სერბებს საშუალება მისცა განეხორციელებინათ ოცნება კოსოვო ალბანელებისგან განმეიდის შესახებ. იყო მრავალი ფაქტორი, რამაც გამოიწვია ნატოს არადაამაკმაყოფილებელი ქმედებანი ამ ბრძოლაში. როგორც კეროლ როგელმა აღნიშნა, ნატომ ვერ შეძლო ადეკვატური კოორდინაცია KLA-სთან, რაც შეიძლება დიდი დახმარება ყოფილიყო ადგილზე.

კიდევ ერთი საკამათო ფაქტორი, რამაც გამოიწვია ნატოს ცუდი შესრულება/მოქმედებები, დაკავშირებულია ნატოს არასაკმარის შესაძლებლობებთან კამპანიის წარმართვისა და კოორდინაციისთვის. გავრცელებული ინფორმაციით, ნატოს ბომბები ხშირად ცდებოდა ან მიზნად ისახავდა

არასწორ შენობებს, რაც იწვევდა ეჭვებს და აძლიერებდა ანტიამერიკულ განწყობებს. მაგალითად, ნატოს პირველი შეცდომა ამ ბრძოლაში, 6 აპრილს ქალაქ ალექსინაჟში სამი რაკეტა მოხვდა საცხოვრებელ უბანში სახლებს და დაიღუპა მრავალი მშვიდობიანი მოქალაქე. ერთი კვირის შემდეგ, ნატო კვლავ გახდა ახალი ამბების გმირი, როდესაც შეცდომით დაარტყა კოსოვოელ ალბანელ ლტოლვილებს და დაიღუპა მინიმუმ 60 ადამიანი. ხიდების დაბომბვის ბრძანების შემდეგ, პრიშტინასთან ხიდზე მყოფი სამოქალაქო ავტობუსი შემთხვევით განადგურდა. გარდა ამისა, ნისის მახლობლად ბაზარი და საავადმყოფო შემთხვევით იქნა სამიზნე, როდესაც ნატო ცდილობდა აეროდრომზე კლასტერული ბომბით დაერტყა. ამ შეცდომებს დაემატა 7 მაისის ყველაზე დიდი შეცდომა, რომელიც ნატომ დაუშვა კოსოვოში, როდესაც დაიბომბა ჩინეთის საელჩო ბელგრადში. უბედური შემთხვევის, დროს სამი დაიღუპა და ოცი დაიჭრა.

გაეროს უშიშროების საბჭომ დაუყოვნებლივ მოიწვია შეხვედრა ვაშინგტონის „სამხნელი შეცდომის“ განსახილველად, რამაც სერიოზული დიპლომატიური კრიზისი გამოიწვია აშშ-სა და ჩინეთს შორის. მიუხედავად იმისა, რომ ისინი შემოთვალისწინებულნი იყვნენ ჩინეთის რეაქციით, შეერთებულმა შტატებმა სწრაფად იგნორირება გაუკეთა თავის შეცდომებს და დაუფიქრებლად დაბომბა კორისა, როდესაც სერბებმა 87 კოსოვო ალბანელი გამოიყენეს ცოცხალ თარად. ასევე მაისში, KLA-ს პოზიცია კოსარეში შემთხვევით დაიბომბა, რის შედეგადაც 67 დაიღუპა; ვარვარინის ხიდი განადგურდა, რის შედეგადაც 11 მშვიდობიანი მოქალაქე დაიღუპა, ხოლო სურდულიცაში საცხოვრებელი სახლი შეცდომით დაზიანდა, როდესაც ნატოს რაკეტა კურსს აცდა, რის შედეგადაც სულ მცირე 20 მშვიდობიანი მოქალაქე დაიღუპა.

22 აპრილს ვაშინგტონში ნატოს 50 წლის იუბილე აღინიშნა, რამაც მთლიანობაში ხელი შეუწყო ალიანსის ერთიანობის შენარჩუნებას და რუსეთსა და დასავლეთს შორის ურთიერთობების განმტკიცებას. ელცინმა დაურეკა კლინტონს სამიტის მიმდინარეობისას, სადაც განიხილეს ვიცე-პრეზიდენტ გორსა და რუსეთის სპეციალურ წარმომადგენელს კოსოვოში ვიქტორ ჩერნომირდინს შორის კონტაქტების განახლება. კონკრეტულად სტრატეგიული პერსპექტივიდან, სამიტმა ასევე მოიტანა საჭირო თავდასხმების გააქტიურება, სამიზნეების სიის გაფართოება ნავთობის საცავების, საკვანძო საგზაო და სარკინიგზო ხიდების, სარკინიგზო ხაზების

და რადიო და ტელევიზიების ჩათვლით. ორი დღის შემდეგ ნატომ ოფიციალურად გამოაცხადა საჰაერო უპირატესობის მიღწევის შესახებ საშუალო და მაღალ სიმაღლეებზე, რაც აღნიშნავს მისი საოპერაციო გეგმის პირველი ფაზის დასრულებას. ამის შემდეგ ნატო გადავიდა მეორე ფაზაზე, თუმცა ალიანსის მიზნები უკვე სრულად იყო განხორციელებული პირველ ეტაპზე. სანამ ნატო კოსოვოში იუგოსლავიის ჯარებზე თავისი უპირატესობის დამტკიცებას იწყებდა, იუგოსლავიამ ალიანსის წინააღმდეგ სარჩელი შეიტანა ჰაავის საერთაშორისო სასამართლოში და მოითხოვა დროებითი ზომები ნატოს ქვეყნების დაბომბვის დაუყოვნებლივ შესაჩერებლად.

ვიქტორ ჩერნომირდინი გაემგზავრა მილოშევიჩთან შესახვედრად, რომელმაც აღიარა მზარდი საერთაშორისო ზენოლა. მოსალოდნელი იყო, რომ ჩერნომირდინი იუგოსლავიას წარუდგენდა „კონკრეტულ წინადადებებს“, რომელიც მოიცავდა „ნატოს საჰაერო თავდასხმების შეჩერებას, რასაც მოჰყვება მილოშევიჩის ძალების გაყვანა კოსოვოდან და პროვინციის ავტონომია“. მაგრამ ნატო დაუინებით ამტკიცებდა, რომ არ შეაჩერებდა საჰაერო თავდასხმებს მანამ, სანამ იუგოსლავიის ჯარები კოსოვოდან არ გავიდოდნენ. თუ მილოშევიჩი უარს იტყვოდა თანამშრომლობაზე, როგორც აშშ-ს თავდაცვის მდივანმა უილიამ კონმა თქვა, „ჩვენ დავინწყებთ თავდასხმას მეტი დროით, უფრო მეტ სამიზნეზე და მეტი მიმართულებიდან“.

დიდი რვიანის ქვეყნები, შეთანხმდნენ რა სამშვიდობო წინადადებაზე, რომელიც ითვალისწინებდა კოსოვოში სამოქალაქო უსაფრთხოების არსებობას, გადანყვიტეს მოლაპარაკებები გაემართათ კონფერენციაში (ბონის გარეთ), რათა მიეღოთ საბოლოო გადანყვიტელება ნატოს შეიდკვირიანი ბალკანეთის კამპანიის დასასრულებლად. G8-ის ყველა მინისტრის მიერ შეთანხმებული გეგმა დაიღო როგორც G8 პრინციპები: ლტოლვილების უსაფრთხო დაბრუნება; იუგოსლავიის და მისი მეზობელი სახელმწიფოების ამჟამინდელი საზღვრების შენარჩუნება; KLA-ს განიარაღება. G8-ის ქვეყნები ასევე დაჰპირდნენ კოსოვოს გაეროს ადმინისტრაციის შექმნას და ავტონომიის ჩარჩოს.

ამრიგად, კოსოვოს ძალები (KFOR) იქნა მიღებული, მაგრამ ძალების ბირთვის შედგენა ნატოს წევრ ქვეყნებს მოეთხოვებოდათ. საპასუხოდ, იუგოსლავიამ მაშინვე აცნობა გერმანიას, რომ ისინი მზად იყვნენ მიეღოთ G8 პრინციპები დაბომბვის დასასრულებლად. 3 ივნისს, მას შემდეგ რაც შუამავლებმა, კერძოდ ვიცე-პრეზიდენტმა

გორმა, სახელმწიფო მდივნის მოადგილემ სტრობ ტალობტმა, რუსეთის სპეციალურმა წარმომადგენელმა ვიქტორ ჩერნომირდინმა და ნეიტრალურმა შუამავალმა ფინელმა მართი აპტისარმა, აიძულეს მილოშევიჩი დანებებულყო, ბელგრადმა ოფიციალურად მიიღო კოსოვოს ახალი სამშვიდობო შეთანხმების მონახაზი, რომელიც ითვალისწინებდა კონფლიქტის დასრულებას და ნატოს სამშვიდობო ძალების შესვლას კოსოვოში.

9 ივნისს ნატოსა და იუგოსლავიის ოფიციალურმა პირებმა ხელი მოაწერეს სამხედრო ტექნიკურ შეთანხმებას, რომელიც დაარეგულირებდა სერბების მთელი სამხედრო, საჰარლამენტო და პოლიციის ძალების გაყვანას.

მეორე დღეს გაეროს უშიშროების საბჭომ საბოლოოდ მიიღო რეზოლუცია 1244, რითაც ომი ოფიციალურად დასრულდა. რეზოლუციის მიხედვით, კოსოვოში საერთაშორისო სამოქალაქო და სამხედრო ხელისუფლება შეიძლება განთავსდეს და ნატოს 50 000 ჯარისკაცით ჩამოყალიბებული KFOR იძლეოდა ასობით ათასი ლტოლვილის უსაფრთხო დაბრუნების გარანტიას და შემდგომი ეთნიკური წმენდის თავიდან აცილებას, პირველ სამ კვირაში 600 000-ზე მეტი ლტოლვილი დაბრუნდა, რაც ისტორიაში ლტოლვილთა ერთ-ერთი ყველაზე სწრაფი დაბრუნება იყო. 1999 წლის შემოდგომის ბოლოსთვის უკვე 848 000 ალბანელი ლტოლვილიდან ყველა უკან დაბრუნდა. შეფასებები ნატოს დამსახურებებსა და ნაკლოვანებებზე, კოსოვოში განსხვავებული იყო. აშშ-ს თავდაცვის დეპარტამენტის ოფიციალურმა მოხსენებამ კონგრესში 1999 წლის ოქტომბერში დაასკვნა, რომ „როგორც ნატოს ხანგრძლივი ისტორიის წყალგამყოფი, ოპერაცია მოკავშირეთა ძალები (OAF) იყო აბსოლუტური წარმატება, ნატომ შეასრულა თავისი მისია და მიაღწია ყველა თავის სტრატეგიულ, ოპერატიულ და ტაქტიკურ მიზანს. უკიდურესად რთული გამოწვევების წინაშე“.

მიუხედავად იმისა, რომ ნატო-მ დიდი წვლილი შეიტანა კოსოვოში ეთნიკური წმენდის ესკალაციის თავიდან ასაცილებლად, ისიც მართალია, რომ ნატომ დაუშვა მთელი რიგი უპატივებელი შეცდომები ბრძოლის დროს, რომელთა თავიდან აცილება შეიძლებოდა, ნატოს რომ შეემუშავებინა სიცოცხლისუნარიანი და ერთიანი სტრატეგია. ელენ ჰალამსის თქმით, ნატოს ლიდერების არასწორი ვარაუდები იყო, რამაც არასწორი სტრატეგია გამოიწვია. უპირველეს ყოვლისა, ჩინოვნიკებს სურდათ, რომ ბრძოლა შემოფარგლულიყო ბელგრადის გარეუბანში მსუბუქი დაბომბვით,

რომელიც მხოლოდ რამდენიმე დღეს გაგრძელდებოდა.

ნატოს დაბომბვამ გამოიწვია ათეულობით ადამიანის დაღუპვის ტრაგედია. იურიდიული და მორალური საკითხებისთვის, „ის იბრძოდა ერთი ჯგუფის (კოსოვოს ალბანელების) მხარდასაჭერად სამოქალაქო ომში სუვერენულ სახელმწიფოში (სერბეთი/იუგოსლავია), რომელიც იურიდიულად ხელშეუხებელი სუბიექტია საერთაშორისო სამართლის მიხედვით“ და „ეს განხორციელდა გაეროს თანხმობის გარეშე“, ასევე ნატოს იმ ქვეყნების ხალხების თანხმობის გარეშე, რომლებიც მონაწილეობდნენ მასში”.

ფაქტობრივად, ყველა ამ საკამათო საკითხმა არა მხოლოდ ეჭვქვეშ დააყენა ნატოს ინტერვენციის ლეგიტიმაცია კოსოვოში, არამედ გამოავლინა ნატოს, როგორც ევროპის უსაფრთხოებაზე პასუხისმგებელი ალიანსის, ღრმად ფესვგადგმული პრობლემები. მიუხედავად იმისა, რომ საყოველთაოდ მიღებული იყო, რომ ნატოს ინტერვენციის ლეგიტიმურობა მომდინარეობდა ჰუმანიტარული ინტერვენციის კურსიდან, უფრო ღრმა წყარო მიუთითებდა თავად ალიანსის საკუთარ კეთილ ნებაზე. ნატოს ინსტიტუციური სტრუქტურა იყო ორმაგი მახვილი, რომელმაც შეერთებულ შტატებს მოუტანა ლეგიტიმაცია, რომელიც მას სჭირდებოდა, ისევე როგორც შებლუდვები, რომლებსაც უნდა შეეგუოს.

2.2 2001 წლის 11 სექტემბრის მოვლენები და მდგრადი თავისუფლების ოპერაციიდან (OEF) საერთაშორისო უსაფრთხოების დახმარების ძალებამდე (ISAF)

2001 წლის 11 სექტემბერს მთელი მსოფლიო საგონებელში ჩააგდო აშშ-ში მომხდარმა ტერაქტმა, ეს იყო უპრეცედენტო მასშტაბის ტერაქტი, რომლის დროსაც ტერორისტებმა გაიტაცეს ამერიკული სამგზავრო ლაინერები, რომელთა მიზანი იყო ნიუ იორკსა და ვაშინგტონში სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი ნაგებობების ნგრევა. ტერაქტის შედეგად დაიღუპა 2977 ადამიანი (მათ შორის 19 ტერორისტი) ეს ტერაქტი იყო თანამედროვეობის ერთ-ერთი ყველაზე ტრაგიკული მოვლენა მთელი მსოფლიოსათვის.

ეს შემზარავი ტერორისტული აქტი ავღანეთში, ისლამური ექსტრემისტული ქსელური ორგანიზაციის „ალქაიდას“ მიერ დაიგეგმა, ავღანეთს მაშინ თალიბები აკონტროლებდნენ. „ალ ქაიდა“ საუდელი ოსამა ბინ ლადენის მეთაურობით აშშ-სა და

მის მოკავშირეებს ისლამურ სამყაროში კონფლიქტების გაღვივებაში ადანაშაულებდა. ტერაქტების უშუალო შემსრულებელი იყო 19 ადამიანი: სამი ჯგუფი ხუთ-ხუთი ადამიანის შემადგენლობით და ერთი ოთხკაციანი.

„ალ ქაიდა“ წლების განმავლობაში გაძლიერდა და საბოლოოდ 1996 წელს ამ დაჯგუფებამ შეიძლება ითქვას აშშ-ს ომი გამოუცხადა, იმავე წელს ოსამა ბინ ლადენმა გამოსცა ფატვა. ფატვას სახელად ერქვა „ომის გამოცხადება ამერიკელების წინააღმდეგ, რომლებსაც ოკუპირებული აქვთ ორი წმინდა ადგილის მიწები“.

თავდაპირველად ტერაქტებზე პასუხისმგებლობას არც ერთი დაჯგუფება არ იღებდა. ტერაქტის მომდევნო დღეს პაკისტანურ გაზეთში ოსამა ბინ ლადენის წერილი გამოქვეყნდა, რომელშიც ის თავდასხმებს აღიღებდა, თუმცა პასუხისმგებლობას არ იღებდა. 2001 წლის ნოემბერში ამერიკელმა სამხედროებმა ავღანეთში, ჯალალაბადში ერთ-ერთი სახლიდან ამოიღეს ვიდეოჩანაწერი, რომელშიც ოსამა ბინ ლადენი თანამზრახველს 9/11-ის ტერაქტის გეგმაზე ესაუბრებოდა.

საინტერესოა, რომ ისტორიაში პირველად გააქტიურდა NATO-ს ქარტიის მეხუთე მუხლი, რაც გულისხმობს, რომ თუკი წევრ ქვეყანას თავს დაესხმებიან, ეს მთელ ალიანსზე თავდასხმას ნიშნავს. ცნობილი იყო, რომ ოსამა ბინ ლადენი ამ დროს ავღანეთში იმყოფებოდა პრეზიდენტმა ჯორჯ ბუშმა თალიბანს ბინ ლადენის გადმოცემა და ალ-ქაიდას ბაზების დახურვა მოსთხოვა, რაზეც უარი მიიღო. ამის შემდეგ, გადანცდა ავღანეთში სამხედრო ოპერაციის დაწყება, ტერორიზმის წინააღმდეგ საბრძოლველად. 2001 წლის 7 ოქტომბერს აშშ-მ ეს ოპერაცია NATO-ს მოკავშირეებთან ერთად დაიწყო.

აშშ-მ გამოაცხადა ავღანეთში ფართომასშტაბიანი ოპერაციების განვითარება კერძოდ ოპერაცია მდგრადი თავისუფლება (OEF), რომელიც უნდა დაწყებულიყო 2001 წლის 7 ოქტომბერს, OEF-ის თავდაპირველი გეგმა იყო საჰაერო და საკრუიზო რაკეტების სერიის განხორციელება თალიბების საკვანძო პოზიციებზე ქაბულში, ყანდაჰარსა და ალ-ქაიდას სხვა ბაზებზე, ავღანეთში პირველი საბრძოლო ოპერაციის განმავლობაში „ოპერაცია მდგრადი თავისუფლებისათვის“ სპეციალური სამხედრო ძალების ჯარისკაცებს ჩამოსხდომა მოუწიათ მტრის ტერიტორიაზე, საბრძოლო ოპერაციის დროს სამხედრო ძალებს, თავიანთი საქმიანობები პირველი რიგში უნდა მიემართათ იერიშისაკენ, ასევე აშშ-ს საჰაერო ძალების მთელი ძალა თალიბანისა და ალ ქაიდას ზენოლისკენ, რათა ავღანეთი აღარ ყოფილიყო ტერორისტების

ნავსაყუდელი. 2001 წლის შემოდგომაზე აშშ-ს ძალებმა დაიწყეს ჩამოსხდომა კარში, კანდაბანდთან ახლოს უზბეკეთის ჩრდილო-ცენტრალურ ნაწილში, სადაც ადრე საბჭოთა ჯარები იყო განლაგებული, აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ავღანეთის ტერიტორიის დიდ ნაწილს შეადგენს მთები და მათ შორის მდებარე ხეობები, რაც ტერორისტებისათვის კარგ სამალავს წარმოადგენდა ოპერაცია მდგრადი თავისუფლებისათვის განხორციელებისას სამხედრო ძალებს უწევდათ მთებში გაფანტული მტრის განადგურება სხვადასხვა გზებით, მთავარი დატვირთვა მოდიოდა სპეციალურ ძალებზე, მათ დაგვემეს მალევე დაემყარებინათ კავშირი ჩრდილო-ატლანტიკური ალიანსის ფრაქციულ ლიდერებთან, როგორც იყვნენ გენერალი აბდულ რაშიდ დოსტუმი, მულა დაუდი და ფაჰიმ ხანი.

21 ოქტომბრიდან 14 ნოემბრის განმავლობაში, სპეციალური ძალები მიმართავდა მუდმივ საჰაერო შეტევებს, რამაც მნიშვნელოვნად შეასუსტა თალიბან/ალ-ქაიდას მეთაურები და მათი კონტროლი, მოკლულ იქნა ბევრი მონაწილე სამხედრო და იერიშის მიტანა დაიწყო ავღანეთის დედაქალაქ ქაბულზე. შეტევა გადაწყდა 13 ნოემბერს, მტრის თავდაცვა უკვე დანგრეული იყო შეტევის დაწყებიდან 24 საათის შემდეგ მსოფლიო პრესის გასაკვირად აღებულ იქნა ქაბული, თალიბანი და ალ ქაიდას წევრები გაიქცნენ, ხოლო უკვე დეკემბერში აშშ-ს ჯარები მონაწილეობდნენ ავღანეთში აშშ-ს საელჩოს ხელმეორედ გახსნაში. ავღანეთის ნაწილის სრულ გათავისუფლებასთან ერთად აშშ ცდილობდა მოეგვარებინა ჰუმანიტარული საკითხებიც და ცდილობდა დახმარებოდა დანგრეული ქვეყნის მოსახლეობას, ბრძოლებისას მიმდინარეობისას C-17 სატვირთო თვითმფრინავით, რომელიც დატვირთული იყო დღიური რაციონით (სპეციალური საკვებით, ხორცპროდუქტების გარეშე, რომელიც განკუთვნილი იყო მუსულმანებისთვის), გადმოყრილ იქნა ათასობით საკვების პაკეტები ლტოლვილთა ბანაკებში, რათა მცირედით მაინც შეემსუბუქებინათ მათი მდგომარეობა.

2002 წლის 2 მარტიდან 19 მარტამდე მიმდინარეობდა ოპერაცია „ანაკონდა“ შაჰი კოუტის ველზე, ოპერაცია „ანაკონდას“ განხორციელებაში მონაწილეობდნენ, როგორც ამერიკელი ჯარისკაცები, ისე ავღანეთის ადგილობრივი დანაყოფები. ოპერაცია „ანაკონდა“ მიმდინარეობდა 2 მარტიდან 19 მარტის ჩათვლით ამ პერიოდში ტერორისტების წინააღმდეგ განხორციელდა არაერთი შეტევა, როგორც სახმელეთო ასევე საჰაერო, თავდაპირველად ბრძოლაში ალ-ქაიდა თითქოსდა მედგრად იდგა,

თავდაპირველი აშშ-ს მართული ავღანეთის შეტევა ჩაიშალა ცუდი საჰაერო მხარდაჭერის გამო, არტილერიის ნაკლებობის გამო და ასევე მტერი ბევრად უფრო მეტი აღმოჩნდა ვიდრე მოელოდნენ, მიუხედავად ამ პრობლემებისა „ოპერაცია ანაკონდა“ იყო წარმატებული, რადგანაც ლიკვიდირებულ იქნა ალ-ქაიდას ბევრი წევრი, მტრის მსხვერპლი მერყეობდა 100-დან 1000 ტერორისტამდე.

სამხედრო გამარჯვება კიდევ უფრო გაძლიერდა გაეროს მიერ მხარდაჭერილი ბონის სამშვიდობო შეთანხმებით, რომლის მიხედვითაც გაეროს მანდატით საერთაშორისო უსაფრთხოების ძალები - ოფიციალური სახელწოდებით საერთაშორისო უსაფრთხოების მხარდამჭერი ძალები (ISAF) - შეიქმნებოდა, რათა დახმარებოდა ავღანეთის გარდამავალ ხელისუფლებას - ავღანეთის შუალედურ მთავრობას, ქაბულში და მის გარშემო უსაფრთხოების შენარჩუნებაში.

სამხედრო ოპერაციებმა: მდგრადი თავისუფლება (OEF) და „ანაკონდა“ წარმატებულად გაართვა თავი დაკისრებულ მისიას და ტერორიზმთან ბრძოლა გადავიდა ახალ ფაზაში. 2001 წლის დეკემბერში ავღანეთის ოპოზიციის ლიდერებმა გერმანიაში ე. ბონში გამართეს კონფერენცია, სადაც განხილულ იქნა ქვეყნის აღდგენისა და სამომავლო განვითარების პროცესი. ამ შეხვედრაზე გადაწყდა ავღანეთში ახალი სახელმწიფო სტრუქტურის ჩამოყალიბება და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად საერთაშორისო უსაფრთხოების მხარდაჭერის ძალების ფორმირება (International Security Assistance Force-ISAF), ნატოს სარდლობის ქვეშ მყოფი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის საერთაშორისო ძალებმა ISAF ავღანეთში მოღვაწეობა დაიწყო 2003 წლის აგვისტოდან, ISAF წარმოადგენდა საერთაშორისო ძალებს, რომელიც მოქმედებდა გაეროს მანდატით და აერთიანებდა სამხედრო მოსამსახურეებს 51 ქვეყნიდან.

ნატოს სამხედრო მისია ავღანეთში, რომელიც 13 წელი გაგრძელდა 2014 წლის 28 დეკემბერს ოფიციალურად დასრულდა, თუმცა ეს არ ნიშნავდა იმას, რომ ნატო ტოვებდა ავღანეთს. 2015 წელს დაიწყო ნატოს ახალი პროგრამა მტკიცე თანამშრომლობის მისია (RSM _ Resolute Support Mission in Afghanistan). ეს მისია ატარებდა სასწავლო და საკონსულტაციო ხასიათს და დახმარებას უწევდა ავღანელ სამხედროებს ქვეყანაში მშვიდობისა და სტაბილურობის შესანარჩუნებლად. ნატოს ამ მისიაში მონაწილეობდა 42 ქვეყანა, სულ - 13.195 მოსამსახურე, საქართველოც 2015

წლიდან ჩაერთო ამ მისიაში.

ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი მისია იყო ISAF-ის მისია, 2003 წლის აგვისტოდან გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციის საფუძველზე ავღანეთში გაიგზავნა სამხედრო მოსამსახურეები, ამ მისიის მიზანი იყო ტერორიზმთან შეურიგებელი ბრძოლა, ალიანსმა იტვირთა ამ რთული მისიის სარდლობა, ამ მისიაში ჩართულობამ აღმოუხვრა ტერორიზმის საფრთხე და გახდა მშვიდობის გარანტი მთელი მსოფლიოსათვის.

აშშ-ის ძალისხმევამ კულმინაციას მიაღწია 2009 წლის დეკემბერში, როდესაც პრეზიდენტმა ობამამ დამატებით 30000 ჯარისკაცის გაგზავნის გადაწყვეტილება მიიღო ავღანეთის მისიის მხარდასაჭერად 2010 წლის ზაფხულისთვის.

2010 წელს ISAF-ში ჯარისკაცების რაოდენობა 119745-მდე გაიზარდა. 2011 წლის ივნისისთვის ISAF-ი კიდევ უფრო გაფართოვდა 132,457-მდე. მიუხედავად იმისა, რომ რაოდენობრივად გაზრდილმა ISAF-მა უფრო მეტი გარანტია მისცა მისიის წარმატებისთვის, მან არ გადაჭრა თავსატეხი, რომ „ნატომ შეიძლება საბოლოოდ მიაღწიოს წარმატებას ავღანეთში, მაგრამ მარცხი განიცადოს როგორც ალიანსმა“, რადგანაც უმეტესი წვლილი მაინც ვაშინგტონმა შეიტანა.

აშშ-ს გამოსვლა ავღანეთიდან

2011 წლის 2 მარტს შეერთებულმა შტატებმა დაიწყო მიზანმიმართული ოპერაცია აბოტაბადში, პაკისტანში, სადაც წარმატებით მოკლა ოსამა ბინ ლადენი, ალ-ქაიდას ლიდერი და სიმბოლო. აშშ-ს პრეზიდენტის თქმით, „ბინ ლადენის სიკვდილი არის ყველაზე მნიშვნელოვანი მიღწევა ჩვენი ერის მცდელობაში ალ-ქაიდას დამარცხებისთვის“. „ალ-ქაიდა უფრო მეტი ზენოლის ქვეშ იმყოფება, ვიდრე ნებისმიერ დროს 11 სექტემბრის შემდეგ“, პრეზიდენტმა ობამამ განაცხადა, რომ „ომის ტალღა იკლებს“.

ამრიგად, მან დაანონსა ავღანეთიდან 10 000 ამერიკელი ჯარისკაცის გაყვანა 2011 წლის ბოლომდე. მას შემდეგ რაც დაადასტურა, რომ შეერთებულმა შტატებმა უკვე მიაღწია წინასწარ დასახულ მიზნებს, მათ შორის „ალ-ქაიდაზე ფოკუსირება, თალიბანის იმპულსის შეზღუდვა და ავღანეთის უსაფრთხოების ძალების მომზადება საკუთარი ქვეყნის დასაცავად“, პრეზიდენტმა შემდგომ მიზნად დასახა, რომ სახლში დააბრუნებდა მთლიანობაში 33,000 მეომარს მომავალი ზაფხულისთვის.

აქედან მოყოლებული გრძელდებოდა დებატები, უნდა გამოსულიყო თუ არა აშშ ავღანეთიდან, როგორც კრიტიკოსები ამტკიცებდნენ, „ობამას გადანწყვეტილებამ ავღანეთიდან ჯარები უფრო სწრაფად გამოიყვანოს, ვიდრე სამხედროების მიერაა რეკომენდირებული, შეიძლება საფრთხე შეუქმნას ომის შემდეგ მთავარ ბიძგს, აღმოსავლეთში მემბოხეების ჩამოგდებას“.

გაყვანის გადანწყვეტილება მიიღეს ავღანეთში ინტენსიური ბრძოლების ფონზე ძალადობა ფაქტობრივად გაიზარდა მთელ ქვეყანაში 2011 წლის 2 მაისს პაკისტანში ოსამა ბინ ლადენის მკვლელობის შემდეგ, რასაც მოჰყვა ევრეთწოდებული თალიბანის „საგაზაფხულო შეტევა“. გაყვანის გამოცხადებიდან სულ რაღაც ერთი კვირის შემდეგ, სამმა ტერორისტმა თავი აიფეთქა ქაბულის ინტერკონტინენტალ სასტუმროში, დაიღუპა სულ მცირე შვიდი ადამიანი და გაჩნდა კითხვები იმის შესახებ, იყო თუ არა ავღანური ძალები სრულად მზად აეღოთ პასუხისმგებლობა აშშ-ს ძალების გაყვანის შემდეგ, მაგრამ აშშ-სთვის შემცირების გამოცხადება ამოცანად დარჩა, რომელიც არ უნდა შეფერხებულყო.

შეერთებულ შტატებსა და ავღანეთს შორის დაიძაბა ვითარება განსაკუთრებით აშშ-ს სამხედრო ბაზაზე ყურანის დაწვის შემდეგ, რამაც გამოიწვია რამდენიმე ავღანელი მშვიდობიანი მოქალაქის სიკვდილი. ასობით დემონსტრანტი გაჰყვიროდა „მოკვდიო, მოკვდიო უცხოელებო“ და მოითხოვდნენ აშშ-ს ძალებს დაეტოვებინათ თავიანთი ქვეყანა. ფაქტობრივად, ბევრი ავღანელისთვის აშშ-ს ძალები დიდი ხანი აღიქმებოდა, როგორც იმპერიული პოლიცია. ამ ინციდენტმა უბრალოდ გააჩინა ეჭვი იმის შესახებ, პატივს სცემენ თუ არა ამერიკელები ისლამს, ისევე როგორც ღრმა იმედგაცრუება იმის გამო, თუ რატომ იყო ძალადობა ფართოდ გავრცელებული თალიბანის დამხობიდან 10 წელზე მეტი ხნის გასვლის შემდეგაც. საპასუხოდ ობამამ კიდევ ერთხელ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ აშშ-ს არ ჰქონდა განზრახვა ავღანეთის ქუჩებისა და მთების პატრულირება განუსაზღვრელი ვადით განეხორციელებინა, ავღანეთის უსაფრთხო ადგილად გადაქცევა ავღანეთის მთავრობის პასუხისმგებლობა იყო.

2013 წლის ივნისში ავღანეთის ძალებმა საბოლოოდ აიღეს ლიდერობა ქვეყნის უსაფრთხოებისთვის, ხოლო ნატოს ხელმძღვანელობის ქვეშ მყოფი ISAF-ი კი მთლიანად დამხმარე პოზიციაზე გადაიყვანა. ISAF-ის ჯარის რაოდენობა 130,000-დან 87,200-მდე შემცირდა და დაახლოებით 60,000 ამერიკელი ჯარისკაცი დაბრუნდა

სახლში.

ობამასაგან განსხვავებით განსხვავებული ხედვა ჰქონდა აშშ-ს 45-ე პრეზიდენტ ტრამპს, მისი აზრით გადანყვეტილება ავღანეთის დატოვებაზე უნდა ყოფილიყო დამოკიდებული არა კონკრეტულ ვადებზე, არამედ ადგილზე არსებულ ვითარებაზე „ამერიკის მტრებს არასოდეს ეცოდინებათ ჩვენი გეგმები“, ამბობდა ის. ტრამპმა მოლაპარაკებების პროცესში გაზარდა ინდოეთის როლიც, ის აცხადებდა, რომ ავღანეთში გამოიყენებდა ყველა რესურსს რათა სასურველი შედეგი მიეღო. ტრამპი ფიქრობდა ინდოეთთან სტრატეგიულ თანამშრომლობაზე, რის გამოც პაკისტანთან საკმაოდ კონფრონტაციულ ნაბიჯებზე წასვლა არჩია, ცხადია ამ გადანყვეტილებებს რეგიონში შეიძლება დიდი გეოპოლიტიკური ძვრები გამოეწვია-ტრამპის პოზიციის გამო შესაძლებელი ხდებოდა პაკისტანი რუსეთისა და ჩინეთის მხარეს გადახრილიყო. 2017 წლის აგვისტოში ტრამპმა საკუთარი სამხედრო მრჩევლების აზრს დაუჯერა და ავღანეთში დამატებით 4000 სამხედრო შეიყვანა. ტრამპის სტრატეგია ომის დასრულების კუთხით უშედეგო ჩანდა, რადგანაც თალიბანი ჯერ კიდევ ინარჩუნებდა კონტროლს ქვეყნის გარკვეულ ნაწილზე, ყოველდღიურ საბრძოლო მოქმედებებს კი უამრავი ადამიანის სიცოცხლე ეწირებოდა. თამამად შეიძლება ითქვას რომ აშშ-ს უკვე „მოზეზრდა“ გაუთავებელი ომი ავღანეთში. ტრამპმა ზალმაი ხალილზადს, ავღანეთში ამერიკის ყოფილ ელჩს დაავალა, თალიბანთან იმგვარი შეთანხმება მიეღწია, რომ ნატოს და აშშ-ს ქვეყანა მალე დაეტოვებინათ. 2020 წლის თებერვალში შეთანხმება შედგა, მხარეთა მოლაპარაკებებს ესწრებოდა მაშინდელი სახელმწიფო მდივანი მაიკ პომპეოც, აშშ-სა და ნატოს ჯარებს ქვეყანა 14 თვეში უნდა დაეტოვებინათ. შეთანხმების მიხედვით აშშ-ს პირველი 135 დღის განმავლობაში უნდა შეემცილებინა წარმომადგენლობა ავღანეთში და 8600 ადამიანამდე დაეყვანა. შეთანხმებაში გათვალისწინებული იყო, რომ არ უნდა დაეშვათ ალ-ქაიდასა და სხვა ექსტრემისტი ჯგუფებისათვის მათ მიერ კონტროლირებად ტერიტორიაზე ოპერირების შესაძლებლობა. ამ მოლაპარაკებებში მონაწილეობას არ იღებდა თავად ავღანეთის ლეგიტიმური მთავრობა და პრეზიდენტი ღანი. ტრამპის შემდეგ აშშ-ს მეთაურის ბაიდენის განცხადებით, 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერორისტული თავდასხმების შემდეგ ავღანეთში დაწყებული ომი, „არასოდეს განიხილებოდა როგორც თაობების განმავლობაში გასაკეთებელი საქმე“, „ჩვენ ავღანეთში ტერორისტების

მოსახელთებლად წავედით, ტერორისტების რომლებიც თავს დაგვესხნენ, 20 წლიანი გამირობისა და თავგანწირვის შემდეგ, დროა ჯარისკაცები სახლში დავაბრუნოთ“.

„შეერთებულ შტატებს მათი მთავრობის დახმარების გზით, მხოლოდ ავღანეთის უსაფრთხოების ძალების, ავღანელი ხალხისათვის რესურსების და შესაძლებლობების მიწოდების, წვრთნის და მათი ძალების აღჭურვის საშუალება აქვს“- განაცხადა პრეზიდენტის მრჩეველმა ჯეიკ სალივანმა, მისი თქმით „ჩვენ ამას ვაკეთებდით, მაგრამ ახლა დადგა დრო, ამერიკის ჯარები შინ დაბრუნდნენ, ავღანელმა ხალხმა კი მათი ადგილი დაიკავოს და დაიცვას ქვეყანა“. ბაიდენის გადაწყვეტილებას ავღანეთიდან ძალების გამოყვანის თაობაზე, შერეული რეაქცია მოჰყვა. სენატის რესპუბლიკური უმცირესობის ლიდერმა მიტჩ მაკკონელმა თქვა, რომ ეს საბედისწერო შეცდომა და „მტრის წინაშე უკანდახევა“ იქნება. ზოგიერთი დემოკრატიც გააკვირვა ამ გადაწყვეტილებამ, მათ შორის სენატორი რობერტ მენენდესი, ის შიშობდა, რომ ამ ნაბიჯით შესაძლოა აშშ-მ დაკარგოს „მიზნების მიღწევის საშუალებები“.

ავღანეთში განვითარებულ მოვლენებზე პასუხისმგებლობა ოთხ პრეზიდენტზე ნაწილდება, თუმცა მხოლოდ ჯო ბაიდენი გახდა დასასრულის სიმბოლო.

მრავალწლიანი პარტიზანული ომის შემდეგ, ავღანეთიდან აშშ-ს სამხედრო შენაერთის გასვლიდან რამდენიმე დღეში, თალიბანმა ქვეყანა სრულად აიღო და დედაქალაქში ქაბულში პრეზიდენტის სასახლე დაიკავა. დედაქალაქის აღებამ დაბნეულობა და პანიკა გამოიწვია, სასონარკვეთილი მოსახლეობა ევაკუაციის სხვადასხვა გზას ეძებდა. ავღანეთის პრეზიდენტმა აშრაფ ღანიმ განაცხადა, რომ რთული გადაწყვეტილების წინაშე იდგა და ქვეყნის დატოვება ამჯობინა.

აშშ-სა და დიდ ბრიტანეთს კი ქაბულში დამატებით ძალები შეყავთ, რათა საკუთარი მოსახლეობა მშვიდობიანად დააბრუნონ სახლში. ავღანეთიდან ჯარების გამოყვანა 2021 წლის 11 სექტემბრისათვის უნდა დასრულებულიყო, ზუსტად 20 წლის გასვლის შემდეგ, აშშ-მ კი საგარეო პოლიტიკის ცვლილება და „ტერორიზმის წინააღმდეგ მსოფლიო ომი“ დაიწყო. თალიბანმა ქვეყანა იმაზე ბევრად ადრე დაიკავა ვიდრე ეს მოსალოდნელი იყო. 20 წლიანი ძალისხმევის მიუხედავად, რამდენიმე თვეში თალიბანმა ქაბული აიღო და ავღანეთზე კონტროლი დაამყარა ლოგიკურია პრეზიდენტი ბაიდენი არ ელოდა ქაბულის ასე მალე დაცემას, ამას მისი განცხადებაც ადასტურებს „მოვლენები განვითარდა უფრო სწრაფად, ვიდრე ჩვენ ველოდით“.

მაიკ პომპეოს განცხადებით ავღანეთის ძალებმა ვერ დაიცივეს ქვეყანა და ყველაფერი ძალიან სწრაფად მოხდა. მისივე განცხადებით აშშ-ს მისია არასოდეს ყოფილა ავღანეთის გაუთავებელი მშენებლობის პროცესი, არამედ მას ჰქონდა ერთი კონკრეტული მიზმი ტერორისტებისათვის უსაფრთხო ნავსაყუდელის გაქრობა. ბაიდენის გადაწყვეტილება ამერიკის უსაფრთხოების ექსპერტებისა და პოლიტიკური ელიტის უმრავლესობის მიერ უარყოფითად შეფასდა. მიჩ მაკონელმა მოვლენებს კატასტროფა უწოდა. უარყოფითად შეაფასა ბაიდენის გადაწყვეტილება რესპუბლიკელმა სენატორმა ბენ სასემაც და ივარაუდა, რომ ავღანეთი ისევ გახდებოდა უსაფრთხო ნავსაყუდელი ტერორისტებისათვის. თავად ჯორჯ ბუშმა კი ვინც 2001 წელს ავღანეთში შესვლის გადაწყვეტილება მიიღო, იქ განვითარებულ მოვლენებს ტრაგიკული უწოდა და თქვა, რომ ეს ღრმა მწუხარების მომგვრელია.

ბაიდენის გადაწყვეტილების შეფასება მრავალი სხვადასხვა პერსპექტივიდან გამომდინარე შეიძლება ჩაითვალოს წარმატებულად თუ წარუმატებლად, აშშ-ს უსაფრთხოების სპეციალისტების აზრით რაც კოალიციური ჯარები ავღანეთში იმყოფებოდნენ, არც ერთი საერთაშორისო ტერორისტული თავდასხმა ამ ტერიტორიიდან არ განხორციელებულა, მაშინ როცა 1996-2001 წლებში ალ-ქაიდას შეეძლო მაშტაბური ტერორისტული ბანაკების მოწყობა და შეტევების განხორციელება, ეს მიღწევა შეიძლება წარმატებულად ჩაითვალოს, მართალია ალ-ქაიდა არ განადგურებულა თუმცა არის ძალიან სუსტი. ქვეყანაში წარმატებით ვერ დასრულდა სახელმწიფოს მშენებლობა, ადამიანის უფლებებისა და სხვა ღირებულებების დაცვის უზრუნველყოფა.

არაერთი ექსპერტისაგან მოვისმენთ, რომ აშშ მეტს ვერაფერს მოიმოქმედებდა ავღანეთში და იქ სამუდამოდ ვერ დარჩებოდა, განსაკუთრებით მაშინ როდესაც თავად ავღანეთის მთავრობას არ ეტყობოდა ბრძოლის ენთუზიაზმი. ცხადია გარკვეული სიმართლე აქაც არის ავღანეთის ომის ხარჯები ამერიკელი გადასახადის გადამხდელების ჯიბიდან ფინანსდებოდა, რომლიდანაც შესაძლოა ურჩევნია ეს თანხა სოციალურ და ეკონომიკურ სერვისებს მოხმარდეს.

მიუხედავად იმისა, რომ არავინ იცის რას მოიმოქმედებს მომავალში თალიბანი, ზოგადად ამერიკის შეერთებული შტატების საგარეო პოლიტიკა „დიდ სტრატეგიაზე“ დამყარებული, რომელიც ეროვნული უსაფრთხოების მიღწევისათვის საჭირო

საშუალებებს აერთიანებს. ცივი ომის დასრულების შემდეგ აშშ-ს როგორც ზესახელმწიფოს 21-ე საუკუნეში გამოუჩნდა კონკურენტი ჩინეთის სახით, მისმა მზარდმა ეკონომიკამ აშშ-ს დიდი თავსატეხი გაუჩინა და კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა მისი პირველობა, სწორედ ამიტომ აშშ ასრულებს რესურსების ხარჯვას სხვის ომზე და უფრო მეტ კონცენტრაციას ჩინეთიდან და რუსეთიდან წამოსულ საფრთხეებზე აკეთებს.

თავი III

ნატოს გეოპოლიტიკური პრიორიტეტები

3.1 რუსეთსა და ნატოს შორის ურთიერთობები ურთიერთთანამშრომლობისა და კონტრაქტაციის ფონზე

ჩრდილოეთ ატლანტიკური ალიანსის (NATO) შექმნა, როგორც უკვე აღვნიშნეთ უკავშირდება მათი წევრების საჭიროებას, დაებალანსებინა საბჭოთა კავშირის ძალაუფლების გაზრდა მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ. ნატო, როგორც სამხედრო ორგანიზაცია შეიქმნა, რათა ამოეცნოთ საფრთხეები ან დაებალანსებინათ საბჭოთა კავშირის ძალაუფლება.

ნატოსა და რუსეთს შორის ურთიერთობის ოფიციალური დასაწყისი იყო 1991 წლის დეკემბერი, ჩრდილოეთ ატლანტიკური ურთიერთთანამშრომლობითი საბჭოს გახსნის ცერემონია (NACC). 1997 წელს ამ ორგანიზაციას გადაერქვა სახელი და გახდა ევროატლანტიკური პარტნიორული საბჭო (EAPC). ეს საბჭო შეიქმნა რათა წახალისებინა ახალი ურთიერთობები ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპას შორის. ალიანსთან ინდივიდუალური ურთიერთობის გასამყარებლად რუსეთი შეუერთდა ურთიერთთანამშრომლობით სამშვიდობო პროგრამას 1994 წელს (PfP), PfP შეიქმნა რათა შემოეთავაზებინათ ორმხრივი თანამშრომლობა ბევრ პრობლემასთან დაკავშირებით, ებრუნათ ურთიერთთანამშრომლობაზე უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით.

2001 წლის 11 სექტემბრის ტერორისტულმა შეტევამ აშშ-ზე აშკარა გახადა, რომ ტერორიზმი, არასტაბილურობა ცენტრალურ აზიაში და მასობრივი განადგურების იარაღი წარმოადგენს საფრთხეს ორივე მხარისთვის. ერთი წლის შემდეგ, რომის დეკლარაციით, ნატო-რუსეთის საბჭო (NRC) დაარსდა, სადაც რუსეთი იყო თანაბარი

წევრი და ლეგულობდა გადანაცვებებს კონსენსუსის საშუალებით (წევრები იყო 27 და არა 26+1). NRC-ის შეხვედრები დროებით შეფერხდა 2008 წელს, რუსეთ-საქართველოს ომის პერიოდში.

ნატოსა და რუსეთის შორის ურთიერთობა შეიძლება იქნეს დაყოფილი ოთხ ფაზად, თითოეული მათგანი სპეციფიკური ნიშნებითა და თვისებებით ხასიათდება.

პირველი ფაზა მოიცავს პერიოდს 1991 წლიდან 1998 წლამდე. ეს ხასიათდებოდა მარეგულირებელი და სამართლებრივი ბაზის შექმნით ორმხრივი ურთიერთობებისთვის: სტრატეგიული დოკუმენტების ხელმოწერის პროცესი, რომელიც დააფორმალიზებდა მათ ურთიერთთანამშრომლობას. ეს იყო ის პერიოდი, როცა რუსეთ-ნატოს მუდმივი შენაერთის საბჭომ დაიწყო მუშაობა. ორივე მხარის ლიდერები გამოთქვამდნენ აუცილებელ პოლიტიკურ სურვილს, ქმნიდნენ რა გზას სამხედრო და პოლიტიკური თანამშრომლობისთვის. ნატომ და რუსეთმა ერთობლივი სამშვიდობო მისიები შეასრულეს ბოსნია და ჰერცეგოვინაში.

მეორე ფაზა მოიცავს მოკლე, ერთწლიან პერიოდს 1999 წლიდან 2000-მდე. ეს პერიოდი ხასიათდებოდა მათი ურთიერთობის დაქვეითებით. ეს ვარდნა გამოწვეული იყო რუსეთის რეაქციით ნატოს გამართული ოპერაციის შემდეგ კოსოვოში, რომელიც რუსეთის თქმით ჩატარდა გაეროს უსაფრთხოების საბჭოს მკაცრი მანდატის გარეშე და საერთაშორისო კანონის უგულებელყოფით. მათი თანამშრომლობა კოსოვოში სამშვიდობო მისიის ჩატარებასთან დაკავშირებით არ იყო ყოველთვის წარმატებული.

მესამე ფაზა მოიცავს პერიოდს 2001 წლიდან 2004 წლამდე, როდესაც რუსეთის პრეზიდენტი გახდა ვლადიმერ პუტინი. რაოდენ პარადოქსულადაც არ უნდა უღერდეს, ამ პერიოდში დაიწყო ახალი ეტაპი ურთიერთთანამშრომლობის საერთო საფრთხეების და გამოწვევების წინააღმდეგ. პუტინმა გადადგა ნატოსკენ რამდენიმე ნაბიჯი და დასავლეთი თავის მხრივ უჭერდა მხარს აშშ-ს ტერორიზმთან ბრძოლაში და შეუერთდა ანტიტერორისტულ კოალიციას. 2001 წელს ნატომ მოსკოვში დაიწყო ნატოს სამხედრო სამოკავშირეო მისია და გახსნა ნატოს საინფორმაციო ცენტრი. მომდევნო წელს შეიქმნა რუსეთ-ნატოს საბჭო, რომელიც კოორდინირებას უწევდა ურთიერთთანამშრომლობას და წევდა მას უფრო მაღალ დონეზე. ეს პროგრესი მუდმივი შენაერთის საბჭოს „19+1“-დან რუსეთ-ნატოს საბჭოდ შეიცვალა „20“-მდე. მესამე ფაზა იყო ყველაზე პოზიტიური და წარმატებული პერიოდი მათ ურთიერთობაში.

მეოთხე თაზა მოიცავდა პერიოდს 2005 წლიდან 2012 წლამდე. სტრუქტურულად ეს იყო ყველაზე ხანგრძლივი და რთული პერიოდი. ამ თაზის განმავლობაში მათმა ურთიერთობებმა იწვინა ბევრი კომპრომისი და გამონწვევა, მაგრამ ყოველივე ეს ხდებოდა „პრაგმატული თანამშრომლობის და სტრატეგიული კონკურენციის“ პირობებში. 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომი იყო დიდი გამონწვევა მათი ურთიერთობებისთვის. ISAF-იც მსგავსი იყო. ზოგიერთი არახელსაყრელი მოვლენა, როგორცაა ე.წ. “ფერადი რევოლუციები“ ზოგ პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, რუსეთი მიიჩნევდა როგორც აშშ-ს და დასავლეთ ევროპის აშკარა ჩარევად. ბალტიისპირეთის ქვეყნების მიღებამ ნატოში და ღია გაფართოების პოლიტიკამ დიდი გაღიზიანება გამოიწვია მოსკოვში. ანტიბალისტიკურმა პროგრამამ და მისმა განხორციელებამ ასევე გამოიწვია რუსეთის მხრიდან კრიტიკა. ნატოს, აშშ-ს და ევროკავშირის პროგრამებს პოსტსაბჭოთა სივრცეში მიიჩნევდნენ როგორც ჩარევად რუსეთის საგარეო პოლიტიკის ყველაზე მგრძობიარე ნაწილში. რუსეთი მიიჩნევდა, რომ აშშ-ს მხარდაჭერა ტერორიზმთან ბრძოლაში და პოლიტიკური სიახლოვის მომცველი პოლიტიკური კურსის წინ წამოწვევა, შეუნარჩუნებდა სტატუს ქვოს რუსეთს, მისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან ტერიტორიულ არეალში, მაგრამ რეალობა სულ სხვანაირი იყო. რუსეთ-საქართველოს ომი იყო მკაფიო გამოძახილი წინა წლების ძალდატანებისა.

არსებობს ბევრი სადავო საკითხი, რომლებზეც რუსეთისა და ნატოს აზრები განსხვავდება, რომლებიც აწუხებს ორივე მხარეს.

პირველი კრიტიკული პრობლემა იყო საქართველოსთან ომი და ალიანსის დამოკიდებულება ამ საკითხთან დაკავშირებით. ომმა გამოიწვია მათ ურთიერთობაში სიცარიელე, მათი ურთიერთობები განახლდა 2010 წელს, როდესაც რუსეთი მიიწვიეს ნატოს სამიტზე ლისაბონში.

კიდევ ერთი უთანხმოების მიზეზი იყო ნატოს „ღია კარის“ პოლიტიკა და მისი სამომავლო გაფართოება, განსაკუთრებით საქართველოსა და უკრაინის ნატოში განწვრიანების სურვილი. რუსეთის პოზიციას ემხრობოდა ალიანსის ბევრი ძლიერი წევრი, როგორცაა გერმანია და საფრანგეთი, რომლებიც მიიჩნევდნენ საქართველოს განწვრიანებას მიუღებლად. ამის საწინააღმდეგოდ, ნატოს სხვა წევრები და უმთავრესად აშშ საქართველოს მიიჩნევდა წევრობის ღირსეულ კანდიდატად.

ნატოს პოლიტიკური კურსი უკრაინისა და საქართველოს წევრობასთან დაკავშირებით არის ცხადი. მათ აქვთ უფლება განავითარონ ახლო ურთიერთობა ნატოსთან მათი მისწრაფებისა და პროგრესის მიხედვით, მანამ სანამ ისინი გახდებიან უშუალო წევრები. ამავდროულად, 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომი იძლეოდა იმის გარანტიას, რომ ეს ტერიტორიული დავა მალე ვერ გადაიჭრებოდა. 2009 წლის ნატოს სამიტზე, ალიანსის ლიდერებმა განაცხადეს, რომ „ნატოს კარი ღიაა ნებისმიერი დემოკრატიული ევროპული სახელმწიფოსთვის, რომელიც იზიარებს ალიანსის ღირებულებებს; ისინი ვისაც აქვს სურვილი და შესაძლებლობა აიღონ ნევრობისთვის საჭირო ვალდებულებები და მოვალეობები და რომელთა განწევრიანებამაც შეიძლება შეიტანოს წვლილი საერთო უსაფრთხოებასა და სტაბილურობაში.

ტრადიციულად ნატოს გაფართოების საკითხი იწვევს რუსეთის უარყოფით რეაქციას.

მესამე უთანხმოება იყო გამოწვეული სარაკეტო თავდაცვით ევროპაში, რომელიც აღმოჩნდა კატალიზატორი ორმხრივ ურთიერთობაში. რუსეთი მოითხოვდა ალიანსისგან გამჭვირვალობას სარაკეტო თავდაცვასთან დაკავშირებულ გეგმებსა და შესაძლებლობებზე, იმის საგარანტიოდ, რომ ეს ყველაფერი არ შეიცავდა მათთვის საფრთხეს. გარდა ამ ძირითადი პრობლემისა, კიდევ არსებობს ბევრი პრობლემური საკითხი-მათ შორისაა სირიის კრიზისი, სადაც ორივე მხარის გეოპოლიტიკური ინტერესები განსხვავდებოდა.

დამატებითი რთული პრობლემა, რუსეთსა და აშშ-ს შორის, წარმოიშვა 2014 წელს, როდესაც რუსეთმა ყირიმის ნახევარკუნძული გამოაცხადა თავის ტერიტორიად, 2014 წლის სექტემბრის დასაწყისში, გაიმართა ნატოს სამიტი ნიუპორტში, სამხრეთ უელსში. მოსალოდნელი იყო, რომ განიხილავდნენ ISAF-ის მისიას, რომელიც დასრულდა 2014-ში. ამის ნაცვლად, სამიტმა შესთავაზა განეხილათ რუსეთის ქმედებები უკრაინაში.

2013 წლის ბოლოს უკრაინაში კრიზისი დაიწყო კიევში მაიდანზე დემონსტრაციით. 2014 წლის თებერვლის ბოლოს, როდესაც პრორუსმა ძალებმა აიღეს ყირიმზე კონტროლი, ეს გადაიზარდა საერთაშორისო კრიზისში. პირველი განმარტება რუსეთის მხრიდან იყო ის, რომ ეს იყო ადგილობრივი ძალები, რომლებიც ახორციელებდნენ თავდაცვას, მაგრამ მოგვიანებით განაცხადეს რომ ეს იყო რუსული სამხედრო

ერთეულები, რომლებიც მოქმედებდნენ სამხედრო რანგის ოფიციალური ნიშნის გარეშე. ნატომ გააკრიტიკა სამხედრო ინტენსიურობა ნახევარკუნძულზე, გამოხატავდნენ რა „ღრმა შეშფოთებას“ რუსეთის პარლამენტის 1 მარტის გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით, რომელიც აძლევდა რუსეთის პრეზიდენტ ვლადიმერ პუტინს უფლებას გამოეყენებინა რუსული სამხედრო ძალები უკრაინის ტერიტორიაზე. სევასტოპოლის მთავრობამ, 10 მარტს გამოაცხადა დამოუკიდებლობა და 10 დღეში ყირიმი გახდა რუსეთის ნაწილი. აშშ-მ რუსეთის ამ ნაბიჯებს უპასუხა გაძევებით G8-დან, გამოსცა ეკონომიკური და პოლიტიკური სანქციები და სამხედრო ღონისძიებები აღმოსავლეთ მოკავშირეების გასაძლიერებლად.

ნატოს თავდაპირველი პასუხი აგრესიაზე იყო რიტორიკული. ალიანსი აჩქარებდა რუსეთს შეესრულებინა თავისი ვალდებულებები და მოვალეობები საერთაშორისო სამართლის თანახმად, დამორჩილებოდა ამ კანონს და გადაეღვა ნაბიჯი კიევთან დიალოგისკენ, რათა ჩაეხშო არსებული კრიზისი. უკრაინის კრიზისი „თამაშს ცვლიდა“ ალიანსისთვის, რადგან ამ მომენტამდე ნატო ფოკუსირებას ახდენდა ისეთ პრიორიტეტულ საკითხებზე როგორცაა ტერორიზმთან ბრძოლა. უკრაინის კრიზისი მოითხოვდა საფრთხეებისა და სამხედრო შესაძლებლობების ხელახლა შეფასებას და საომარი მოქმედებების არა კონვენციური ფორმების სტრატეგიულ განვითარებას. პირველად, ცივი ომის შემდეგ, ნატოს დაეკისრა ვალდებულება, ფოკუსირება მოეხდინა აღმოსავლეთ ევროპის თავდაცვაზე. 2022 წლის 24 თებერვალს რუსეთს-უკრაინის ომის დაწყების შემდეგ ნატო-რუსეთის ურთიერთობები გადავიდა დაპირისპირების რეჟიმში, ნატო აქტიურად უჭერს მხარს უკრაინის სუვერენიტეტს და დიდ დახმარებას უწევს, როგორც ფინანსურს ასევე სამხედრო ტექნიკის მიწოდებით, რუსეთის ფედერაცია კი უკრაინაში შეჭრას აფასებს, როგორც სამხედრო ოპერაციად და მოითხოვს უკრაინამ გამოაცხადოს ნეიტრალიტეტი და უარი თქვას ნატოში განწევრიანებაზე. სამწუხაროდ ბოლო დროის მოვლენებმა და მძიმე საომარმა მოქმედებებმა უკრაინაში შეინირა უამრავი ადამიანის სიცოცხლე, ნატო აქტიურ რეჟიმში აგრძელებს მის მხარდაჭერას, ჯერჯერობით ამ დაპირისპირებას ბოლო არ უჩანს და ყველანაირი ურთიერთობები ნატოსა და რუსეთს შორის არის ჩიხში შესული.

3.2 ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაცია (ნატო) და საქართველოს ურთიერთობები

ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციასა და საქართველოს შორის ურთიერთობები დასაბამს იღებს ჯერ კიდევ 1991 წლიდან, როდესაც ნატოს ფარგლებში შეიქმნა ჩრდილოატლანტიკური თანამშრომლობის საბჭო (NACC-ნაქსი). საქართველოსთვის, რომელმაც საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ აღიდგინა დამოუკიდებლობა ნატოს ამ საქმიანობაში ჩართულობა ძალიან მნიშვნელოვანი ნაბიჯი იყო, სამომავლოდ ეროვნული დამოუკიდებლობისა და ტერიტორიული მთლიანობის შესანარჩუნებლად, ნაქსის წევრობით საქართველოს საშუალება ეძლეოდა გაზიარებოდა ალიანსის ფარგლებში სამხედრო, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და დემოკრატიული ინსტიტუტების განვითარების გამოცდილებას, შემდეგ კი ეს გამოცდილება დაენერგა თავისი ქვეყნის განვითარებისათვის. 1992 წლის 5 ივნისს საქართველო გაწევრიანდა NACC-ნაქსში. ეს თარიღი შეიძლება ჩაითვალოს ნატო-საქართველოს ურთიერთობის თანამშრომლობის დასაწყისად.

1994 წლის 23 მარტს საქართველო შეუერთდა „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ პროგრამას. 1997 წლის 8-9 ივლისს, მადრიდში გამართულ ნატოს სამიტზე მონაწილეობა მიიღო საქართველოს დელეგაციამაც, 1998 წლის 22 აპრილს კი ნატოში საქართველოს დიპლომატიური მისია გაიხსნა და საქართველოს ელჩმა ნატოში ალიანსის გენერალურ მდივანს რწმუნებათა სიგელი გადასცა. 1999 წლის მარტში საქართველო შეუერთდა „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ პროგრამის დაგეგმვისა და ანალიზის პროცესს. 2002 წლის 21-22 ნოემბერს ქ. პრაღაში გამართულ ნატოს სამიტზე საქართველომ გააკეთა ოფიციალური განცხადება ნატოში გაწევრიანებისაკენ სწრაფვის შესახებ, 2003 წლის 27 მაისს საქართველოს პრეზიდენტის 235-ე ბრძანების შესაბამისად ნატოში ინტეგრაციის პროცესში სახელმწიფო სტრუქტურების შეთანხმებულ მოქმედებათა და ძალისხმევის კოორდინაციის გაძლიერების მიზნით ჩამოყალიბებულ იქნა ევროატლანტიკური ინტეგრაციის ეროვნული საკოორდინაციო საბჭო.

საქართველოსა და ნატოს ურთიერთობები უფრო გაღრმავდა ვარდების რევოლუციის შემდეგ, როდესაც 2004 წლის 7 აპრილს ქ. ბრიუსელში გამართულ 26+1 შეხვედრაზე მიხეილ სააკაშვილმა ნატოს გენერალურ მდივანს გადასცა „ინდივიდუალური პარტნიორობის სამოქმედო გეგმის“ საპრეზენტაციო დოკუმენტი,

2004 წლის 28-29 ივნისის სტამბულის სამიტზე კი საქართველო ოფიციალურად შეუერთდა „ინდივიდუალური პარტნიორობის სამოქმედო გეგმის ინიციატივას“, ამის შემდეგ კი ჩვენი ქვეყანა 2004 წლის 29 ოქტომბერს გადავიდა ევროატლანტიკური ინტეგრაციის მეორე ეტაპზე კერძოდ დაიწყო „ინდივიდუალური პარტნიორობის სამოქმედო გეგმის განხორციელება“.

2006 წლის 21 სექტემბერს ნიუ-იორკში გამართულ ნატოს წევრი სახელმწიფოების არაფორმალურ შეხვედრაზე საგარეო საქმეთა მინისტრების მიერ მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება ნატოში განწევრიანების საკითხებზე საქართველოსთან დაწყებულიყო ინტენსიური დიალოგი, ეს დიალოგი წარმოადგენს ალიანსსა და საქართველოს შორის ორმხრივი თანამშრომლობის მექანიზმს, რომლის მიზანია მომზადდეს საფუძველი, რათა საქართველო მაქსიმალურად მალე გადავიდეს განწევრიანების სამოქმედო გეგმის განხორციელებაზე. ინტენსიურ დიალოგზე გადასვლით ალიანსმა გამოხატა თავისი დამოკიდებულება საქართველოს ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში ინტეგრაციის მიმართ, რაც ზრდის იმის შესაძლებლობას, რომ საქართველო გახდეს ნატოს წევრი. ნატოს რიგაში გამართულ სამიტზე საქართველო იყო ერთადერთი ალიანსის არანწევრი წარმომადგენელი, რომელიც სამიტს სპეციალური სტუმრის სტატუსით დაესწრო, რიგის სამიტზე საქართველოს, აშშ-სა და ლატვიის დელეგაციების მონაწილეობით გაიმართა შეხვედრა მრგვალ მაგიდასთან, სადაც ხაზი გაესვა საქართველოში წარმატებით მიმდინარე რეფორმების პროცესსა და ინტენსიური დიალოგის ეტაპს და რომ არსებობს იმის საფუძველი საქართველო უახლოეს მომავალში გადასულიყო განწევრიანების სამოქმედო გეგმაზე (MAP).

ნატო-საქართველოს ურთიერთობების განხილვისას არ უნდა გამოგვრჩეს ჩვენი ქვეყნისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანი 2008 წლის 2-3 აპრილს ჩატარებული ნატოს ბუქარესტის სამიტი, ამ სამიტზე საქართველოს დიდი მოლოდინი ქონდა, რომ გადავიდოდა ნატოსთან ურთიერთობის ახალ ეტაპზე, კერძოდ მიიღებდა MAP-ს, თუმცა იმ დროისათვის ვერც საქართველომ და ვერც უკრაინამ მაჰ-ი ვერ მიიღო, თუმცა მიიღეს მტკიცე პირობა იმისა, რომ მომავალში ნატოს რიგებს საქართველოც შეუერთდებოდა, ნატო ბუქარესტის სამიტის შემდეგ, სამწუხაროდ 2008 წლის აგვისტოში მოხდა ომი, რომელიც ისტორიაში შევიდა, როგორც „ხუთდღიანი ომი“.

ნატო-საქართველოს ურთიერთობების ქრონოლოგიას თუ მიყვებით უნდა აღვნიშნოთ ასევე 2008 წლის 2-3 დეკემბერს ნატოს საგარეო საქმეთა მინისტრების გადამწყვეტილებით, IPAP (ინდივიდუალური პარტნიორობის სამოქმედო გეგმა ჩანაცვლდა ANP-ით (ყოველწლიური ეროვნული პროგრამა), ეს პროგრამა წარმოადგენს საქართველოსა და ალიანსს შორის პრაქტიკული თანამშრომლობის მექანიზმს და ხელს უწყობს ნატო-საქართველოს ურთიერთობების ამაღლებას.

საქართველოსა და ნატოს შორის ურთიერთობებზე საუბრისას მნიშვნელოვანია საქართველოს ჩართულობა ალიანსის მიერ წარმოებულ სამხედრო ოპერაციებში, ეს თანამშრომლობა იწყება ჯერ კიდევ 1993 წლიდან, პირველი კონტაქტების დამყარება იწყება „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ ამოქმედების შემდეგ, 1999-2008 წლებში კოსოვოში მიმდინარე სამშვიდობო ოპერაციებში (KFOR) საქართველოს შეიარაღებული ძალების ქვედანაყოფიც იყო ჩართული, პირველი ქართული ოცეული ქ. მამუშაში თურქული ბატალიონის შემადგენლობაში ირიცხებოდა.

განსაკუთრებით დიდ ყურადღებას იმსახურებს საქართველოს წვლილი ავღანეთის ან უკვე დასრულებულ საერთაშორისო უსაფრთხოების მხარდამჭერი ძალების ოპერაციაში (ISAF), საქართველო ამ მისიაში 2004 წლიდან 2014 წლამდე მონაწილეობდა, ავღანეთში საერთაშორისო მისიაში მონაწილეობის მისაღებად პირველი ქართული კონტიგენტი 2004 წელს გაიგზავნა, ამ მისიაში საქართველომ დიდი წვლილის შეტანით დაადასტურა, რომ არ არის მხოლოდ უსაფრთხოების მომხმარებელი ქვეყანა და აქტიურად შეუძლია ჩაერთოს საერთაშორისო სამშვიდობო მისიებში. 2015 წლიდან საქართველო ჩაერთო ნატოს ავღანეთის გადამწყვეტ მხარდაჭერის ოპერაციაში, სადაც ის აშშ-ს შემდეგ სამხედრო მოსამსახურეთა რაოდენობით რიგით მეორე კონტრიბუტორი იყო, ასევე 2015 წლიდან საქართველო ჩართული იყო ნატოს სწრაფი რეაგირების ძალებში (NRF-NATO- Response Force).

ისმება კითხვა თუ რამდენად მნიშვნელოვანია საქართველოსთვის ნატოში ინტეგრაცია? პირველ რიგში უნდა აღვნიშნოს გეოსტრატეგიული საკითხი და საქართველო-რუსეთის ურთიერთობა, ოკუპირებული ტერიტორიები და მცოცავი ოკუპაცია, საქართველოსთვის ნატოს სრულუფლებიანი წევრობა უმნიშვნელოვანეს როლს შეასრულებს პირველ რიგში რუსეთისგან მომავალი აგრესიის შესაკავებლად, თავდაცვის სფეროს ამაღლების ხელშეწყობაში დახმარება, ასევე როგორც ვიცით

რეგიონში ბოლო დროს გაძლიერებულია ისლამისტური ჯგუფები, რომლებიც დიდ საფრთხეს უქმნის მთლიან რეგიონს შესაბამისად ნატოს წევრობა საქართველოს დაეხმარება რადიკალური ისლამის აგრესიის მოგერიებაში, ასევე ნატოში გაწევრიანება ეს არის ჩვენი ქვეყნის მომავლისათვის მნიშვნელოვანი და ის შეიძლება ჩაითვალოს ჩვენი ტერიტორიული მთლიანობის გარანტად.

ნატოში ინტეგრაციის გზაზე საქართველოს სამწახაროდ ბევრი პრობლემის გადალახვა მოუწევს, პირველ რიგში ეს არის საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების პრობლემა, სამწახაროდ გასული საუკუნის 90-იან წლებში გარედან ინსპირირებულმა სეპარატისტულმა მოძრაობებმა ქვეყანაში გამოიწვია კონფლიქტი, რასაც როგორც ცნობილია მოყვა აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის საქართველოდან დე ფაქტო გამოყოფა და ამ ტერიტორიებზე საქართველოს ხელისუფლების კონტროლის დაკარგვა, სამწახაროდ დარღვეული ტერიტორიული მთლიანობა საფრთხეს უქმნის საქართველოს ნატოში ინტეგრაციას, საგანგაშო ფაქტს წარმოადგენს ასევე რუსეთის მიერ აფხაზეთსა და სამხრეთ ოსეთში რუსული პასპორტების დარიგება, რაც სამომავლოდ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ჩვენი ქვეყნის საწინააღმდეგოდ, სამწახაროდ ყველას გვახსოვს 2008 წლის აგვისტოს 5 დღიანი ომი, თუმცა იქამდე 2008 წლის დასაწყისში, როდესაც აქტიურად მიმდინარეობდა საუბარი საქართველოსა და უკრაინის ნატოში გაწევრიანების შესახებ ნატოსა და რუსეთს შორის ურთიერთობები დაიძაბა, რუსეთის ხელისუფლების წარმომადგენლები აცხადებდნენ, რომ თუ საქართველო და უკრაინა გახდებოდნენ ნატოს წევრები, რუსეთს მოუწევს მიიღოს სამხედრო ზომები და დაიცვას რუსეთის ინტერესები და საზღვრები, ამასთანავე რუსეთის მთავრობის ხელმძღვანელმა ვლადიმერ პუტინმა განაცხადა, რომ მხარს დაუჭერდა სამხრეთ ოსეთისა და აფხაზეთის მთავრობებს, რომლებმაც მიმართეს რუსეთს დახმარებისათვის რადგან შეშფოთებულნი იყვნენ ნატოს განცხადებებით, 2008 წლის აგვისტოში დაიწყო შეიარაღებული კონფლიქტი საქართველოსა და რუსეთის ფედერაციას შორის, რომელშიც ჩართულნი იყვნენ ოსი და აფხაზი სეპარატისტებიც, ომის დაიწყო მას შემდეგ რაც საქართველოს ჯარებსა და ოს სეპარატისტებს შორის მოხდა დაპირისპირება, ეს მეტად მძიმე და აქტუალური თემაა საქართველოსთვის.

2008 წლის მარტი-აპრილის პერიოდში ქართულ-რუსული ურთიერთობები დაიძაბა, ამ პერიოდში უკვე აქტიურად განიხილებოდა საქართველოსთვის მაკ-ის

მიცემის საკითხი და ნატოში ინტეგრაცია, რუსეთის ხელისუფლებამ კი დაიწყო საუბარი დე ფაქტო სამხრეთ ოსეთისა და აფხაზეთის დამოუკიდებლობის აღიარებაზე, ვითარება კიდევ უფრო მეტად დაიძაბა, როდესაც 2008 წლის 7-8 ივლისს სამხრეთ ოსეთის დე-ფაქტო წარმომადგენლებმა დააკავეს ოთხი ქართველი სამხედრო პირი, რომლებიც 8 ივლისს გაათავისუფლეს, იმავე დღეს საქართველოს საჰაერო სივრცე ოთხმა რუსულმა სამხედრო თვითმფრინავმა დაარღვია, 2008 წლის 24-28 ივლისს ცხინვალის სამხრეთ შემოგარენში და საქართველოს მიერ კონტროლირებად სოფელ ავნეში მოხდა აფეთქებები, ასევე რუსულმა მხარემ ჩაატარა ფართომასშტაბიანი სამხედრო წვრთნები რუსეთ-საქართველოს საზღვართან, ასევე საქართველოშიც დაიწყო სამხედრო წვრთნები პარტნიორი ქვეყნების მონაწილეობით.

ძალადობის შემთხვევებმა იმატა აფხაზეთშიც, კერძოდ 9 ივლისს ქვემო კოდორში, ქართველი და აფხაზი შეიარაღებული ძალების შეტაკების შედეგად რამდენიმე ადამიანი დაშავდა ორივე მხრიდან, დაძაბულობამ იმატა მას შემდეგ რაც ქართულმა მხარემ აფხაზური მხარე ნალმების სროლაში დაადანაშაულა ქართველების კონტროლირებად ზემო კოდორის ხეობაში.

2008 წლის 1 აგვისტოდა რეგიონში ვითარება უკიდურესად დაიძაბა, სამხრეთ ოსეთის დე ფაქტო რეჟიმმა ცეცხლი გახსნა ქართველი სამხედროების მიმართულებით ასევე დაიწყო მოსახლეობის ევაკუაცია, რაც 6 აგვისტომდე გაგრძელდა, 3 აგვისტოს კი ოფიციალურმა მოსკოვმა დაიწყო ცრუ ინფორმაციის გავრცელება, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ ცხინვალის რეგიონში სამხედრო ჯარები შეიყვანა, პარალელურად კი ღამით როკის გვირაბით საქართველოს ტერიტორიაზე შემოვიდა რუსეთის 58-ე არმიის მე-19 მოტომსროლელთა დივიზიის სადაზვერვო ბატალიონი. 4 აგვისტოს ღამით რუსეთიდან საქართველოში შემოვიდა 10 ერთეული ჯავშანტექნიკა და გაუნაწილდა დე ფაქტო რეჟიმის შეიარაღებულ დაჯგუფებებს, 5 აგვისტოს განახლდა ქართული სოფლების დაბომბვა, ამავე დღეს როკის გვირაბი რუსეთის არმიის თვითმავალი არტილერიის 40-მა ერთეულმა და ბოტლიხის 33-ე მოტომსროლელთა ბრიგადის სადაზვერვო ბატალიონმა, პარალელურად რუსეთის ტერიტორიაზე როკის გვირაბთან მობილიზებული იყო 58-ე არმიის ნაწილები, 6 აგვისტოს გაგრძელდა ქართული სოფლების დაბომბვა, სამხრეთ ოსეთის დე ფაქტო რესპუბლიკის პრეზიდენტმა ედუარდ

კოკოითმა უარი თქვა 7 აგვისტოს დაგეგმილ შერეულ სამშვიდობო მოლაპარაკებაში მონაწილეობაზე.

2008 წლის 7 აგვისტოს ცხინვალის რეგიონში რუსი სამხედროებით ზურგგამაგრებულ ოს სეპარატისტებსა და ქართულ ჯარს შორის საბრძოლო მოქმედებები დაიწყო, ამ ომში რუსეთი ღიად 8 აგვისტოს ჩაერთო. რუსებისა და ოსების გაერთიანებული სამხედრო შენაერთები ქართველებს ცხინვალში სამი დღე ებრძოდნენ, რუსულმა გემებმა საქართველოს შავიზღვისპირეთი დაბლოკეს. 9 აგვისტოს რუსულმა და აფხაურმა ძალებმა მეორე ფრონტი გახსნეს და კოდორის ხეობას თავს დაესხნენ და დასავლეთ საქართველოს შიდა ტერიტორიებზე შეიჭრნენ, 5 დღის შემდეგ ქართულმა ჯარებმა ცხინვალისა და აფხაზეთის რეგიონი დატოვეს, ევროკავშირის თავმჯდომარე ქვეყნის, საფრანგეთის პრეზიდენტის ნიკოლა სარკოზის შუამდგომლობით კონფლიქტის მხარეებმა 12 აგვისტოს მიაღწიეს ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმებას, რომელსაც საქართველომ თბილისში 15 აგვისტოს მოაწერა ხელი, ხოლო რუსეთმა 16 აგვისტოს. 26 აგვისტოს კი რუსეთმა სამხრეთ ოსეთისა და აფხაზეთის დამოუკიდებლობა აღიარა. რუსეთის ამ გადაწყვეტილებაზე უარყოფითი დამოკიდებულება ქონდა საერთაშორისო საზოგადოებას, თუმცა უნდა აღინიშნოს რომ დიდი სიფრთხილე გამოიჩინეს ევროკავშირის მიერ ჩატარებული გამოძიების შედეგების დადებაზე, რუსეთმა შეიძლება ითქვას მოახდინა დიდი ზეწოლა საერთაშორისო საზოგადოებაზე, კერძოდ ეუთოს მისიამ დატოვა საქართველო და ის ზონები, რომლებიც ომის შედეგად დაზარალდნენ დარჩნენ საერთაშორისო მეთვალყურეობის გარეშე, ამ ომის ყველაზე დიდი დანაკარგი რა თქმა უნდა იყო ადამიანების სიცოცხლე, ასევე კოდორიდან და ოსეთიდან იძულებით გადაადგილდა 50 ათასზე მეტი ადამიანი, ქვეყანას მიაღდა ძალიან დიდი ეკონომიკური ზიანი, საქართველოს გაუფუჭდა იმიჯი საერთაშორისო არენაზე, რამაც თავისთავად დიდი გავლენა იქონია ინვესტიციებზე, ასევე ნატოში გაწევრიანების პროცესი შენედა.

2008 წლის 25 სექტემბრის მდგომარეობით, საქართველოს თავდაცვის შინაგან საქმეთა და ჯანდაცვის სამინისტროების ინფორმაციით აგვისტოს ომის დროს დაღუპულია შეიარაღებული ძალების 168 სამხედრო მოსამსახურე; პოლიციის 16 თანამშრომელი; 188 მშვიდობიანი მოქალაქე.

ფაქტიურად რუსეთმა მოახერხა მიზნის განხორციელება, რუსეთის ჯარები განლაგებულია ოკუპირებულ ტერიტორიაზე, ძალიან ახლოს საქართველოს ტერიტორიასთან, მიმდინარეობს მცოცავი ოკუპაცია მავთულხლართებით, 2008 წლის აგვისტოში რუსეთის მიერ განხორციელებული საომარი მოქმედებები შეიძლება ითქვას იყო ერთგვარი გზავნილი და მუქარა საერთაშორისო საზოგადოებისათვის, რომ ის არ შეეგუება ნატოს შემდგომ გაფართოებას მის საზღვრებთან, რაც კიდევ უფრო მწვავედ აისახა 2014 წლის უკრაინის მოვლენების შემდეგ, 2014 წლის მოვლენების შემდეგ განსხვავებით 2008 წლის მოვლენებისგან საერთაშორისო საზოგადოება უფრო ხისტი აღმოჩნდა და რუსეთი მოაქცევს ერთგვარ იზოლაციაში, ვითარება რა თქმა უნდა რეგიონში კიდევ უფრო მწვავეა 2022 წლის 24 თებერვლის მას შემდგომ რაც უკრაინის ტერიტორიაზე მიმდინარეობს მძიმე საბრძოლო მოქმედებები, ნატოსა და ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოები კი ღიად უჭერენ მხარს უკრაინის სუვერენიტეტს და უწევენ დიდ სამხედრო და ფინანსურ დახმარებას რუსეთთან ბრძოლაში, რუსეთი კი წარმოჩინდა როგორც აგრესიულ სახელმწიფოდ, რაც შეეხება საქართველო-ნატოს ურთიერთობებს ის 2008 წლის აგვისტოს ომის შემდეგაც აქტიურად გრძელდება, 2019 წლის 3-4 ოქტომბერს საქართველოში, ქ. ბათუმში, ნატოს გენერალური მდივნის მოადგილე როუზ გოტმიოლერის ხელმძღვანელობით, რიგით მეხუთე ჩრდილოატლანტიკური საბჭოს ვიზიტი შედგა, ვიზიტის ფარგლებში გამართულ ნატო-საქართველოს კომისიის სხდომაზე მიღებულ იქნა ერთობლივი განცხადება, რომლის თანახმადაც მოკავშირეებმა მაღალი შეფასება მისცეს საქართველოში მიმდინარე დემოკრატიულ რეფორმებს, მოკავშირეებმა მიიღეს გადაწყვეტილება ნატო-საქართველოს არსებითი პაკეტის განახლებისა და გაუმჯობესების შესახებ.

საქართველოს ინტეგრაცია ევროატლანტიკურ ოჯახში, პირველ რიგში დაკავშირებულია ქვეყანაში მიმდინარე პროცესებთან, კერძოდ რამდენად არის ჩვენი ქვეყანა მზად ეკონომიკურად, ადამიანის უფლებების დაცვის კუთხით, არასამთავრო სექტორის მუშაობა, სახელმწიფო მართვის ორგანოები, სასამართლო რეფორმა, სამხედრო რეფორმა და სხვა რიგი საკითხები, რომლებიც გავლენას ახდენს ჩვენი ქვეყნის ევროინტეგრაციაზე, ბოლო პერიოდში რეგიონში მიმდინარე მოვლენებმა რუსეთ-უკრაინის ომმა, ერთის მხრივ შეაფერხა ნატო-საქართველოს ურთიერთობების ინტენსიურობა, ვინაიდან ახლა ნატოს წევრების მთელი ყურადღება გადატანილია

უკრაინის მოვლენებზე, თუმცა სამხრეთ კავკასიაში საქართველო რჩება ნატოს დიდ პარტნიორ სახელმწიფოდ, მკვლევარი მიიჩნევს, რომ ყველაზე კარგ მდგომარეობაში სახელმწიფო არის მაშინ, როდესაც არის ნეიტრალური, თუმცა საქართველოს გეოპოლიტიკური მდგომარეობიდან გამომდინარე რთულია შეინარჩუნო ნეიტრალური პოზიცია, რადგანაც ეს არ არის ჩვენი ქვეყნის ეროვნული უსაფრთხოების გარანტი, საქართველოს მოსახლეობამ უკვე განსაზღვრა ჩვენი ქვეყნის საგარეო მიმართულება და აირჩია ნატოში ინტეგრაცია, ნატოსთან დაახლოება კი პირველ რიგში ნიშნავს სტაბილურობის გაზრდას, ასევე ეკონომიკურ აღმავლობას, გაიზრდება ქვეყნის განვითარების პერსპექტივები, ეს არის პირველ რიგში ჩვენი ქვეყნის უსაფრთხოების მაქსიმალურად მაღალი გარანტიები.

დასკვნა

„ცივი ომის“ პერიოდში მსოფლიოში პოლიტიკური სისტემა ხასიათდებოდა ბევრი ცვლილებებით, ორი სახელმწიფოს (აშშ-სა და საბჭოთა კავშირის) ურთიერთობები უკიდურესი დაძაბულობიდან გადადიოდა შედარებით თბილ ურთიერთობებში და პირიქით, ორივე სახელმწიფო მოქმედებდა იმ გეოპოლიტიკური მიზნებიდან და ინტერესებიდან გამომდინარე რაც მათ ეროვნულ ინტერესებში შედიოდა.

1949 წელს აშშ-ს თაოსნობით შეიქმნა ჩრდილო ატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაცია-ნატო (NATO), ეს ორგანიზაცია გახდა ფაქტიურად საბჭოთა-კომუნისტური ძალის საპირწონე, თავდაპირველად აშშ-ს მიდგომა იყო „შეჩერების პოლიტიკა“, ანუ არ დაეშვა კომუნიზმის გავლენის ზრდა მსოფლიოში, თუმცა კონტინენტაშორისო ბალისტიკური რაკეტებისა და კოსმოსური ხომალდების შექმნამ, სამხედრო ავიაციის პროგრესმა, ატომური იარაღის რაოდენობის სწრაფმა ზრდამ აშშ-ს „შეჩერების პოლიტიკა“ დააყენა კითხვის ნიშნის ქვეშ, შედეგად XX საუკუნის 60-იანი წლებიდან აშშ ცვლის თავის ტაქტიკას და გადადის „დაშინების პოლიტიკაზე“ კერძოდ აშშ-მ საბჭოთა კავშირის მსგავსად დაიწყო ბირთვული შეიარაღების ზრდა, საბოლოოდ ეს ყველაფერი გადაიზარდა გამალებულ შეჯიბრში სსრკ-სა და აშშ-ს შორის.

„ცივი ომი“ დასრულების შემდგომ მკვლევარებს შორის აქტიურად მიმდინარეობდა მსჯელობა იმის შესახებ შეწყვეტდა თუ გააგრძელებდა ნატო არსებობას? სამხედრო ალიანსები ზოგადად იქმნებიან ომის პერიოდში და როდესაც

საფრთხე აღარ არსებობს იშლებიან, ნატოს დაშლის შესახებ საუბარი აქტიური გახდა მას შემდეგ რაც საბჭოთა კავშირი დაიშალა და დასრულდა „ცივი ომი“. რეალისტები წინასწარმეტყველებდნენ, რომ ნატო დაიშლებოდა საბჭოთა კავშირის დაშლასთან ერთად ან მოხდებოდა მისი რეკონსტრუქცია ევროპაში ძალთა ახალი გადანაწილების საფუძველზე, თუმცა დღევანდელი რეალობით თუ ვიმსჯელებთ ნატოს ჯერ ისევ უწევს ბევრი გამოწვევის წინაშე არსებობა, კერძოდ ტერორიზმის მზარდი საფრთხე, სხვადასხვა რეგიონალური თუ გლობალური პრობლემები, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ წარმოშობილი ეთნიკური პრობლემები და ა.შ.

ნატოს ტრანსფორმაციის შემდეგ ყველაზე დიდი გამოწვევა იყო ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე არსებული კონფლიქტის მოგვარება, მათ შორის ყველაზე მასშტაბური სამხედრო ოპერაცია ნატოს მიერ განხორციელდა კოსოვოში, კოსოვოს კონფლიქტი იყო მძიმე გამოცდა ნატოსთვის ცივი ომის დასრულების შემდგომ.

ნატოს ტრანსფორმაციის შემდეგ დიდი გამოწვევა იყო ასევე 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტი, ეს იყო მთელი მსოფლიოსათვის უმძიმესი ტრაგედია, მსოფლიო დადგა ისეთი საფრთხის წინაშე როგორცაა ტერორიზმი, ნატოს არსებობის ისტორიაში პირველად ამოქმედდა ხელშეკრულების მეხუთე მუხლი, რომელიც კოლექტიურ თავდაცვას ითვალისწინებს, სულ მალე იქნა დადგენილი ამ ტერორისტული აქტის ჩამდენთა ვინაობა კერძოდ ორგანიზატორი იყო ოსამა ბინ ლადენი, ავღანეთი კი წარმოადგენდა ტერორისტების თავშესაფარს, შესაბამისად დაიწყო ავღანეთის წინააღმდეგ პირველი სამხედრო მოქმედებები ოპერაცია მდგრადი თავისუფლება (OEF), ამ სამხედრო ოპერაციის შედეგად განადგურებულ იქნა თალიბანის დიდი ნაწილი ავღანეთის ხელისუფლებაში კი მოვიდა ჰამიდ კარზაი, სამხედრო გამარჯვება კიდევ უფრო გაძლიერდა გაეროს მიერ მხარდაჭერილი ბონის სამშვიდობო შეთანხმებით, რომლის მიხედვითაც გაეროს მანდატით საერთაშორისო უსაფრთხოების ძალები - ოფიციალური სახელწოდებით საერთაშორისო უსაფრთხოების მხარდამჭერი ძალები (ISAF) - შეიქმნებოდა, რათა დახმარებოდა ავღანეთის გარდამავალ ხელისუფლებას - ავღანეთის შუალედურ მთავრობას, ქაბულში და მის გარშემო უსაფრთხოების. 2021 წელს ავღანეთი სრულიად დატოვეს, რის შემდეგაც ადგილობრივ ხელისუფლებაში კვლავ თალიბანი მოვიდა, ერთი

შეხედვით ეს შეიძლება ჩაითვალოს ნატოს მარცხად ავღანეთში, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ამ სამხედრო ოპერაციების შედეგად ავღანეთიდან მომავალი ტერორიზმის საფრთხე განელდა.

2012 წლის შემდეგ ნატო-რუსეთის ურთიერთობები მძიმე კრიზისს განიცდის, განსაკუთრებით კი ჩიხშია შესული 2014 წლის უკრაინის მოვლენების შემდეგ, 2022 წლის 24 თებერვალს რუსეთს-უკრაინის ომის შემდეგ ნატო-რუსეთის ურთიერთობები გადავიდა დაპირისპირების რეჟიმში, ნატო აქტიურად უჭერს მხარს უკრაინის სუვერენიტეტს და დიდ დახმარებას უწევს, სამწუხაროდ ბოლო დროის მოვლენებმა და მძიმე საომარმა მოქმედებებმა უკრაინაში შეიწირა უამრავი ადამიანის სიცოცხლე, ნატო აქტიურ რეჟიმში აგრძელებს მის მხარდაჭერას, ჯერჯერობით ამ დაპირისპირებას ბოლო არ უჩანს და ყველანაირი ურთიერთობები ნატოსა და რუსეთს შორის არის ჩიხში შესული.

საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ, ჩვენმა ქვეყანამ აიღო დასავლური კურსი, ნატო-საქართველოს ურთიერთობები დასაბამს იღებს 1991 წლიდან, როდესაც ნატოს ფარგლებში შეიქმნა ჩრდილოატლანტიკური თანამშრომლობის საბჭო (NACC-ნაქსი). ვარდების რევოლუციის შემდეგ კი ნატოში განვერიანებისთვის ჩვენმა ქვეყანამ არაერთი ნაბიჯი გადადგა და სულ უფრო დაუახლოვდა ნატოს სტანდარტებს, ასევე საქართველოს შეიარაღებული ჯარები მონაწილეობდა ნატოს სამხედრო ოპერაციებში. 2007 წლის ნატოს ბუქარესტის სამიტზე საქართველო იმედოვნებდა, რომ მიიღებდა მაკ-ს, სამწუხაროდ მაშინ მაკ-ი ვერ მივიღეთ, თუმცა მივიღეთ დაპირება, რომ საქართველო გახდება ნატოს წევრი სახელმწიფო.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველო სტრატეგიულად მნიშვნელოვანია და ევროატლანტიკური ოჯახისადმი ურყევია მისი ერთგულება, საქართველო კვლავ ბუქარესტის სამიტზე მიღებული გადანყვეტილების განხორციელების მოლოდინშია. მით უფრო, რომ საქართველო-ნატო-ს თანამშრომლობა მოიცავს წევრობისთვის საჭირო ყველა ინსტრუმენტს, რაც არაერთგზის გაუღერდა ალიანსის მაღალი დონის წარმომადგენლების მიერ.

გიორგი დობორჯგინიძის მიერ გამოქვეყნებული და გამოსაქვეყნებლად მომზადებული ნაშრომები:

1. გიორგი დობორჯგინიძე „ჩრდილო-ატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციის (ნატო) შექმნის განმაპირობებელი მიზეზები“; ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ნიკო ბერძენიშვილის ინსტიტუტი; ბათუმი წარსული და თანამედროვეობა; საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები ბათუმი 2022 წელი 21-22 მაისი. გამომცემლობა: ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი 2022. (გვ.103)
2. გიორგი დობორჯგინიძე „ნატოს სამშვიდობო მისია კოსოვოში“; ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი აღმოსავლეთმცოდნეობის მაცნე; ტომი 5 NO. 2 (2022)
<https://hos.openjournals.ge/index.php/hos/article/view/5935>
3. გიორგი დობორჯგინიძე „2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტი და ნატოს მისია ავღანეთში“; ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი; საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი აღმოსავლეთმცოდნეობის მაცნე; ტომი 6 NO. 1 (2023)
<https://hos.openjournals.ge/index.php/hos/article/view/6783>
4. გიორგი დობორჯგინიძე „THE TRANSFORMATION OF THE NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION-NATO IN THE POST-COLD WAR PERIOD AND THEORIES OF INTERNATIONAL RELATIONS.“ **HISTORY, ARCHAEOLOGY, ETHNOLOGY**, Publishing house “Science Journals“ [S.l.], n. VIII, p. 218-229, dec. 2022. ISSN 2449-285X. Available at:
<<http://www.sciencejournals.ge/index.php/HAE/article/view/296>>.